

ŞÜCAADDİN BABA VELÂYETNAMESİ

Ayşe YILDIZ*

ÖZET

15. yy'da Anadolu'da etkili olmuş Kalenderî şeyhlerinden biri de Şeyh Şücaaddin'dir. Seyitgazi civarında bir köyde zaviye açan ve bu köye adını veren Şücaaddin'in menkabelerinin toplandığı bir velâyetnamesi bulunmaktadır. Bu yazı, Şücaaddin Baba Velâyetnamesi'nin Arslanbeyli Köyü (Şücâ Baba Köyü)'nden edinilen bir nüshasının tanıtımı ve çeviriyazı alfabesine aktarılmasını amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Şücaaddin, velâyetname, çeviriyazı

ABSTRACT

Sheikh Şücaaddin is one of the important Kalenderî sheiks of fifteenth century in Anatolia. He has a zaviye in a village around Seyitgazi. There is a wardship of him including his legends. This writing aims to introduce the wardship of Baba Şücaaddin which is obtained from the village of Arslanbeyli and its transferring to translation-writing alphabet.

Key Words: Şücaaddin, wardship, translation-writing

GİRİŞ

Sultan Şücaaddin, 15. yy'da Anadolu'da etkili olmuş Kalenderî şeyhlerinden biridir. Kendi velâyetnamesinde Sultan Varlığı, Otman Baba Velâyetnamesi'nde ise Şefküllü Bey ve Şahkulu Sultan olarak zikredilen Şücaaddin¹, Seyitgazi'de bir köyde zaviye açmış ve bugün Arslanbeyli olarak anılan köye geçmişte adını vermiştir.

Sultan Şücaaddin Baba Velâyetnamesi, Orhan Köprülü tarafından bilim dünyasına tanıtılmış², Şükrü Elçin, velâyetnamenin Hacı Bektaş Kütüphanesi'nde bulunan nüshasının metnini yayımlamıştır³. Bizim çeviriyazı alfabesine aktardığımız nüsha, Zeliha Koç Bacı olarak bilinen bir hanımın cönk defterinde kayıtlı olup, Eskişehir'in Seyitgazi ilçesi Şücâ Baba ya da yeni adıyla Arslanbeyli köyünde 1938 yılında istinsah edildiği belirtilen bir defterde yer almaktadır. Orijinal nüsha çok yıpranmış ve sayfaları dökülmeye yüz tuttuğu için söz konusu nüshadan kopya edildiği tarafımıza sözlü olarak ifade edilmiştir.

Çeviriyazı alfabesine aktardığımız bu velâyetname nüshasının bulunduğu defterin baş kısmında "destûrlar", "vâveyla", "münâcât", "Kerbelâ mersiyeleri", "duvaz-imam", "ilahiler", Yunus Emre'nin "Yâ ilahî bir su'âl itseñ baña/İderüm işbu cevâb[ı] ben saña" şeklinde başlayan şiiri, Azbî'nin "tesdis"i, "muhammes"i,

Viranî'nin "duvazdeh imam"ı, "nutk", Hz. Ali için yazılmış na'atlar, "Hâzâ Destân-ı Bâkire Gulâm" başlıklı kısa bir mesnevi, Hatayî ve Nesimî'ye ait olduğu mahlas beyitlerinden anlaşılan "destur" başlıklı şiirlerin ardından "Der-beyân-ı Kutbu'l-ârifin Sultân Şücâ'eddîn Baba'nın Velâyetnâmesidir" başlığı altında 24 varakta velâyetname yer almaktadır. Velâyetname metninden sonra "Der-vedâ'-ı Hac ve Vasiyyet-i Resûl Aleyhi's-selâm" başlıklı mesnevi nazım şekliyle yazılmış bir manzume ve ardından yine "destur" başlıklı şiirler bulunmaktadır. Velâyetname metninde "hikâyet" başlığı altında 14 mensur bölüm ve bu kısmın ardından "hikâyet", "hikâyet-i Sultân Şücâ'eddîn Baba kaddesallahu sırrahu'l-'azîz" ve "nutk-ı hoca" başlıklı 3 manzum bölüm olmak üzere toplam 17 hikâye vardır. Manzum kısımlar mesnevi nazım şekli ve fâilâtün/ fâilâtün/ fâilün vezniyle kaleme alınmıştır. Rika hatla yazılan eserin, her sayfasında 19 satır bulunmaktadır. Cilt, mukavva ve yıpranmış olup çiçek desenli kumaş parçası ile amatörce kaplanmış. Bu kaplama işleminde sırt kısmında farklı bir kumaş kullanılmıştır. Varak numarası yerine sayfa numarası verilen eser, farklı bölümlerden oluşan bir seçki defteri görünümündedir. Eserin sayfalarında iki numara bulunmaktadır. Sayfanın sağ tarafındaki numara, defterin başından itibaren birbirini takip etmiş, sol tarafındaki ise müstakil bölüm halindeki her eser için 1'den başlamak üzere verilmiştir. Bu sebeple velâyetname metninde varak numarası yerine orijinal metinde olduğu gibi sayfa numarası verilmiş ve sayfa üstlerinde yer alan her iki numara köşeli parantez içinde belirtilmiştir. 145x200 (110x160)mm ölçülerinde olan eser toplam 219 sayfadır. Eserin genelinde sayfalar cetvel yoktur ancak, velâyetnamenin bulunduğu bölümde sayfaların cetvelli olduğu görülür.

Bu velâyetname daha önce Şükrü Elçin tarafından metni yayımlanmış velâyetnameden manzum kısımlarının daha hacimli olması itibarıyla ayrılır. Mensur kısımlar büyük ölçüde benzerlik göstermesine rağmen, elimizdeki nüshanın manzum bölümünde "Nutm-ı Hoca" başlığından sonraki 7 varaklık bölüm Elçin'in aktardığı nüshada bulunmaz. Söz konusu velâyetname'nin daha önceki neşri ile kıyaslandığında nüshadan kaynaklanabilecek okuma farklılıkları bulunmaktadır.

Velâyetnamede Sultan Şücaaddin'in hayatı, kerametleri ve yaşadığı döneme ait ipuçları bulmak mümkündür. Eserde geçen kişi isimlerinden hareketle velâyetnamenin 15.yy'da kaleme alındığı tahmin edilmektedir. Özellikle Sultan Murad, oğlu Sultan Alaüddin ve Timurtaşoğlu Ali Beg, Karamanoğlu Mehmed Beg, Kaygusuz Abdal ve Hacı Bayram Veli'nin hikâyelerde Şücaaddin'in çağdaşları olarak yer alması Şücaaddin'in 15.yy'da yaşadığını teyit eder. Velâyetnamenin

Sultan Şücaaddin'in menkabelerini içeren genellikle mensur, bir kısmı manzum olan hikâyelerden oluştuğu yukarıda belirtilmişti. Bu hikâyeler birbirinden bağımsızdır. Hikâyelerin merkezinde Sultan Varlığı/Şücaaddin olmasına rağmen ikinci derecedeki kişiler değişkenlik gösterir. Sultan Varlığı'nın kerametleri karşısında aczlerini görerek onun velâyetini ikrar edenlerden oluşan bu ikinci derecedeki kişi kadrosu her hikâyede farklıdır. Sultan Şücaaddin'in müritleri "Uryan Şücâiler"(Ocak, 1997: 55) şeklinde de anılan Kalenderî dervişleridir.

Velâyetname'de geçen yer adları: Bayındırözi, Seyidgâzi, Melikgâzi, Nigârınçal, Atluçal, Çamağaç, Kırklarçamı, Bölükçam, Karkın Köyü, Horasan, Gezbeli, Kırkkavak, Burusa, Kurucaçay, Larende, Haleb, Karacadağ, Mısır, İstanbul, Kanluca, Karaburun, Kütahiyye, Hindustan, İran, Tutman Tağı, Seydi Suyı, Akşehir, Engüri, Eskişehir, Sivrihisar, Diyar-ı Rum, Elmalı Tağ ve Altuntaştır. Velâyetname'deki kişi adları ise, Kanlu Melik Big, Seyyid Gâzi Sultân, Kürt Baba, Baba Hâkî, Baba Mecnun, Yünli Sâmût, Timurdaş Beg oğlu Ali Çelebi, Yakûb Abdâl, Abdâl Mehemmed, Sultân Murâd'ın annesi Hatun, Laçinoğlu Paşa, Seyyid Nesimî, Baba Kaygusuz, Sultân Kemâl, Abdâl Musâ, Sultân Murâd'ın oğlu Sultân Alaüddîn, Sâmût Baba, Monla Fenarî, Karamanoğlu Mehemmed Beg ve Hacı Bayram'dır.

Velâyetnamedeki kişi ve yer adları itibarî değildir. Yer adlarının büyük bir kısmı (Seyidgâzi, Karkın Köyü, Bursa, Larende, Halep, Mısır, İstanbul, Kanlıca, Karaburun, Kütahya, Hindistan, İran, Akşehir, Engürü (Ankara), Eskişehir, Sivrihisar vb.) bugün de aynı adla anılmaktadır. Eskişehir, Sivrihisar ve Seyidgâzi gibi yerler, Kalenderilik'in önemli merkezleri olarak zikredilen mekânlardır.(Ocak, 1999: 92) Velâyetnamedeki hikâyelerde adları geçen kişilerin önemli bir bölümü, (Seyyid Gazi Sultan, Baba Hakî, Timurtaş Beg oğlu Ali Çelebi, Padişah Sultan Murad, Sultan Murad'ın oğlu Sultan Alaüddin, Seyyid Nesimî, Baba Kaygusuz, Sultan Kemal, Abdal Musa, Monla Fenarî, Sâmût Baba, Karamanoğlu Mehemmed Beg, Hacı Bayram, Abdal Mecnun, Abdal Yakub vb.) tarihî belgelerden bugün de takip edilebilen kişilerdir⁴. Mesela, Velâyetname'de Nesimî ve Kaygusuz Abdal'la birlikte aynı hikâyede adı geçen Sultan Kemâl, Latifî Tezkiresi'nde Kemâl Ümmî adıyla biyografisi kayıtlı olan şairdir. Tezkirede de velâyetnamede bu konuda anlatılanları teyit edici bilgiler yer alır. Latifî Tezkiresi'nin Kemal Ümmî maddesi şu şekilde özetlenebilir: Kemal Ümmî, Karaman eyaletinde Larende'lidir. Derviş zümresindedir. Kendisi gibi abdallar zümresinden olan Seyyid Nesimi ile birlikte Sultan Şücâ tekyesini ziyaret etmiştir. Tekyedarın olmadığı bir sırada Sultan Şücaaddin'in bir koçunu kurban edip etini yerler. Sultan geldiğinde bunların

yaptığından müteessir olup Nesimî'nin önüne bir ustura, Kemal'in önüne bir kement bırakır. Sultan'ın bunlara verdiği bu nesnelere remzi doğrultusunda Nesimî'nin derisi yüzülür, Kemal idam edilir." (Canım, 2000: 470-471)

Şücaaddin Velâyetnamesinin müellifinin kimliği noktasında bu konuda yapılmış müstakil çalışmalarda farklı bilgiler yer almaktadır. Orhan Köprülü, "... bu velâyetnamenin müellifi hakkında kitapta hiçbir kayda tesadüf edilmemekle beraber, müellifin Şücâ'ın müridlerinden biri olması kuvvetle muhtemeldir." (Köprülü,1972:15) İfadesini kullanır. Şükrü Elçin'in velâyetname metninin neşrindeki giriş yazısında velâyetnamenin müellifinin kimliğine dair açıklayıcı bir bilgi yer almaz. Velâyetname nüshasının tanıtımının ardından "velâyetnamenin son manzum hikayesi:

*Çün ki gönlinden bu fikri eyledi
İşbu niyyet üzere nutkı eyledi*

mısraları ile bitmektedir. Bu kısımdan sonra, tarikat mensubu olduğu anlaşılan yazar veya belki müstensih, Alevî-Bektaşî şairlerinden bazılarının semaî, gazel, nefes ve koşmalarından örnekler vermiştir"(ELÇİN,1984;199) denilmektedir. Ancak bizim elimizdeki velâyetname nüshasında Elçin'in metninden farklı olarak yer alan "Nutm-ı Hoca" başlıklı manzum kısımda

*"Ey Esîrî haşr[e] dek ger dinilürse bu kelâm
Nice haşr ola bu olmaya temâm"*

beyti yer almaktadır. Bu beyitte geçen "Esîrî" kelimesi, mahlası düşündürmekteydi. Ahmet Yaşar Ocak'ın bu doğrultuda verdiği bilgi bu düşüncemizi teyit etti.(Ocak, 1997: 55) Velâyetnamenin yazarı Esîrî ile ilgili olarak Anadolu ülkesinden bir şair olup ilim tahsil ederken yarım bıraktığını ve uzun süre "Kâfiristan"da esir kalması sebebiyle "Esîrî" mahlasını kullandığını Âşık Çelebi Tezkiresi'nden öğrenmekteyiz. Yine aynı tezkirede Esîrî'nin Kızılhisar ve Ağrıboz (Eğriboz)'da bulunduğu ve esareti sırasında başından geçenleri kaleme aldığı kayıtlıdır.(KILIÇ, 1994: 143-144) Ancak, velâyetname kaleme aldığına dair tezkirede herhangi bir bilgiye rastlanmaz⁵. Velâyetname'nin sonunda yer alan Derviş Mehmed İbn Battal isminden bu dervişin bizim çeviriyazıya aktardığımız Velâyetname'nin istinsah edildiği nüshanın müstensihisi olduğu düşünülmektedir.

Çeviriyazılı metnini yayımladığımız elimizdeki velâyetname nüshası, yakın devirde istinsah edilmiş bir nüsha olmasına rağmen mevcut neşirden (Elçin,1984: 199-218) daha hacimlidir. Yazıldığı dönemin dil özelliklerini büyük ölçüde

yansıtmasına rağmen özellikle yuvarlak vokalli olması beklenen bazı eklerin düz vokalle yazılmış ya da harekelendirilmiş olduğu da görülmektedir. Bunun velâyet-namenin aslından mı yoksa istinsahtan mı kaynaklandığı bilinmemektedir.

Velâyetname metninde görülen bazı imla özellikleri ile imla problemleri şu şekilde özetlenebilir:

* Eski Anadolu Türkçesi(EATÜ)'nde 2.teklik şahıs emir eki -gıl/-gil metinde, dönemin imla özelliklerini yansıtır şekilde görülür: Tañrımuza 'akk olmagıl (ey) fuzûl; Evliyâyâ teslîm olgıl cân ile; İşleyendür anlagıl bu hikmeti.

* EATÜ devresinde 1.çokluk şahıs eki olan -uz/-üz, -vuz/-vüz dönemin imlasına paralel bir şekilde metinde yer alır:

İnşâ'allâh sultân bu akçayı kabûl ideyevüz

'Aceb ne müşkil murâd ola isteyevüz

Yegrek oldur varavuz [u] tapavuz

Aña istikbâl idevüz uyavuz

* Edilgenlik eki -l'den önce gelen yardımcı vokalin dönem imlası gereği düz olması beklenirken metinde bazen düz bazen yuvarlak vokalli olduğu görülür: kurtulurlar, dökilürdi

* 3.teklik şahıs emir ekinin yuvarlak vokalli olması beklenirken düz vokalle yazılmış şekliyle de karşılaşılır: kalmasın

* -duk/-dük partisip ekinin genellikle yuvarlak vokalli olması beklenirken metinde düz ve yuvarlak vokalli şekillerde yazılmıştır.

* Klasik imlada vokalsiz yazılan ve EATÜ devresinde yuvarlak vokalli olduğu kabul edilen genetif ekinin ("ye"- "kef") biçiminde düz vokalli şekillerine de rastlanır.

* Bu devrede düz vokalli olan isimden isim yapma eki -lık/-lik metinde hem yuvarlak hem de düz vokalli olarak karşımıza çıkar.

* 2.çokluk şahıs emir ekinin konsonantla biten bir fiil öncesinde aldığı yardımcı vokalin yuvarlak olması beklenirken metinde düz şekliyle karşılaşmak da mümkündür: Kesîñ ol koçı boğazlañ dahı yîñ

* EATÜ devresinde geniş zaman eki yuvarlak vokallidir. Ancak metinde bu ekin hem yuvarlak hem de düz vokalli şekillerine rastlamak mümkündür: varırlar, alurlar vb.

* EATÜ devresinde 3.teklik şahıs geniş zaman bildirme ekinin yuvarlak vokalli olması beklenirken metinde bu ek için hareke kullanıldığı da olmuştur: velâyetnamesidir. Bu ve benzeri durumlarda hareke sebebiyle düz vokalli okunmuştur.

* Klasik imlada Farsça isim tamlamalarında konsonantla biten kelimelerde, tamlayan ile tamlanan arasında herhangi bir harf bulunmaz. Velâyetname metninde ise klasik imladaki bu kurala uyulmakla birlikte tamlayan ve tamlanan arasında “ye” harfinin bulunduğu da görülür: kân-ı kerem (“nun”dan sonra “ye” harfi bulunmaktadır).

* Ki edatının klasik metinlerde “kef” ve “güzel he” ile olan imlasının yanı sıra Velâyetname’de sadece kef harfi ile önceki kelimeye bitişik şekilde yazıldığı da görülmektedir: gördi ki (“kef”ten sonra “ye” yok)

* Türkçe otur- fiili aynı metin içinde bazen “te”, bazen “tı” ile yazılmış.

*Genetif eki klâsik imlada “nun” ve “kef” harfleri ile yazılmaktayken metinde bu ekin vokalli yazıldığı durumlar da var: anuñ (“nun” ve “kef”in arasında “vav” var)

* Eski metinlerimizde Türkçe kelimelerin yazımında birlik görülmezken Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde ait oldukları dillerdeki orijinal imlaya sadık kalınarak yazıldığı bilinmektedir. Ancak velâyetname metninde zaman zaman gelenekselleşmiş bu yazım özelliğinin dışına çıkıldığı görülür:

Arapça sırr kelimesi “sin”, “ye”, “re” ile; iklim kelimesinde “lam” ve “mim” arasında “ye” olması gerekirken “ye”siz; vahşilük kelimesinde “şın”dan sonra “ye” olması gerekirken “ye”siz; cünbiş kelimesinde “be” ile “şın” arasında “vav” olmaması gerekirken “vav”lı yazılmıştır. Bunun yanı sıra Farsça bâz-geşt olan kelime bâzgeş şeklinde yazılmış; hîn kelimesinde uzun vokal yazılmamış; sergüzeşt kelimesinin son harfi olan “te”, akuzatif ekindeki vokal sebebiyle Türkçe kelimelerde görülen konsonant benzeşmesine paralel bir şekilde “dal” olarak yazılmıştır.

* Faktitif ekinin –t olması beklenirken metin içinde –d’li yazımlarıyla da karşılaşılmıştır: bişürddi.

* Görülen geçmiş zaman eki velâyetname metni içinde bazen “dal” ve “ye”, bazen sadece “dal” ile yazılmıştır: Oturur-d(i).

* Metnin manzum kısmında çok fazla vezin hatası görülmektedir. Şiir boyunca sultân, pâdişâh ve sâ’at kelimelerinde sürekli zihaf yapılmıştır. Buna karşılık Türkçe at, bir ve üç vb. kelimelerde med yoluna gidilmiştir.

* Manzum kısımdaki aruz hataları kimi zaman metin tamiri yoluyla düzeltilmeye çalışılmıştır. Mısradan vezin gereği çıkması gereken ek ya da kelimeler metinde parantez () ; eklenmesi gereken ek ya da kelimeler ise köşeli parantez [] içinde gösterilmiştir. Okunuşundan emin olunamayan kelimelerin yanına soru işareti konulmuştur.

“Menâkıbnâmenin dili hayli bozuk görünmekte, yer yer küfür lafızlarına bile rastlanmaktadır”(Ocak,1997:55) ifadesi, bizim çeviriyazılı metnini yayımladığımız velâyetname nüshası için çok da geçerli değildir. Padişah Sultan Murad'ın annesiyle Abdal Mehemed arasında saray hadimleri aracılığıyla geçen diyalogda yer alan ve küfür olarak nitelendirilebilecek bir iki ibare dışında⁶ genel ahlaka aykırı herhangi bir ifadeye rastlanılmamıştır. Burada dikkat çekici olan Şücâ' müritlerinden Abdal Mehemed'in bir Osmanlı hanım sultanıyla böylesine teklifsiz ve pervasızca konuşabilmesidir. Osmanlı gazileri arasında Timurtaşoğlu Ali Beg gibi müritleri bulunan Sultan Şücaaddin'in salâhiyet vererek Bursa'ya gönderdiği Abdal Mehemed'e karşı gösterilen bu tolerans, Şücaaddin'e duyulan saygının bir göstergesi olabileceği gibi, bu diyaloglar, Şücaaddin ve onun müridlerine önem atfetmek için kurgulanmış da olabilir.

METİN

[149/1]Der-beyân-ı Kıtbu'l-‘arîfîn Sulţân Şücâ‘eddîn Babanıñ Velâyetnâmesidir

Bi’smi’llâhi’r-raḥmâni’r-raḥîm

Sulţân Varlığı koyunu taşra şalivirürdi. Her kıanda yürürse üç kıurt sulţanı gözedir yürürdi. Sulţân daḥı koyunu ol kıurtlara ışmarlardı. Kendü varur bir bâğçe yire çıkıar oıururdi. Bî-nişân dil ile şöḥbetler iderdi. Varurlar görürlerdi ki sulţân bir yirde oturur yanında kıoyun yok. “Eyvâh! Kıoyunçuğumuzı kıurt kıırdı” diyü tağa arayugiderlerdi. Varurlar kıoyunları tağda bulurlardı. Görürlerdi ki ol kıurtlar kıoyunu ‘âdet üzerine güdüp yürürler kıoyunlarını alup eve getirürlerdi. Sulţân[a] muḥib olanlar velâyetin ne idügin bilürlerdi. Ammâ münkir olan kışilere daḥı Sulţân Varlığı eydür: “Köçegüm sizler şükre varuñ, pîrler kıoyunuñuzı gütsün” didi. Anlar daḥı varurlar işlerine giderlerdi. Sulţân Varlığı yine kıurtlara buyururdi. Kıoyunu alurlar giderlerdi kendü bir yirde oıururdi kıalurdi. Gelürler görürlerdi sulţân oıurur kıoyun yok! Ḥayf ki rızkıumuz bir pervâsuz kışiyeye ışmarladuķ elimüzden çıkıarduķ diyüp arayugiderdi. Varurlar tağda bulurlardı. Görürlerdi ki kıurtlar güdüp yürürlerdi. ‘Acebler dir, “Bu ne ḥikmet bu ne sırdur ki bizüm bilümüzden gelen oğlanlarımız

rızkumuza toğruluk kılmaz". Sulţān Varlığı bu kırtlara toğruluk itdürüp kıyun gütdürürlerdi ve's-selām.

Hikāyet: Bayındırözi dimekle meşhürdur anda Kıanlı Melik Big dirlerdi bir yigit vardı. Sulţān anuñ evinde çok olurdi ammā halkı münkir halk idi. Şol derviş anuñ evine varur gelür avretüñ fülānlar dirlerdi. Bir gün yüzine karşı eytdiler şol derviş senüñ evine neñde [150/2] neñde (?) varup gelmez 'avretün kıulanlar dirlerdi. Ol yigit dağı gönüllü yigit idi. Gözini gazab bağlatdı. Sulţān Varlığından her ne uyup gördise gönünden çıkıdı okunu ve yayını eline aldı: "Varayın bārī ol iblisi okla urayın öldüreyin" didi. Geldi gördi ki sulţān hażret bir armut ağacına arkasın virüp otururdi. Sulţānı göricek ol yigidüñ yavuz kaşdı gönünden gitdi. Sulţān Varlığı eytdi: "Gel e köçegüm saña pīrler armut silkivirsün" didi. Dağı armut ağacınıñ üzerine çıkıdı arkasından kemendin çıkıardı yire düşdi, Sulţān Varlığı 'uryān kıaldı o yigit dağı aşığıdan yukarı bağdı. Gördi ki sulţānuñ ud yirinde iki kızıl gülün üzerinde bir ak gül olmuş ol yigidüñ hemān dem gönünde müşkil kıalmadı yüz yire kıapup niyāz itdi: "Münāfıklar sözine uydum, saña yavuz kaşdıla geldüm" didi. Sulţān dağı eydür: "Köçegüm pīrlerde o kaşdı olmaz, pīrler bir delinmedük incüdür ay u gün haqqıçün" didi ve's-selām.

Hikāyet: Sulţān Varlığı ol maħallerde Sulţān Seyyidgāzīde çok olurdi. Melikgāzīde çok olurdi. Nigārinçalında çok olurdi. Atluçalında ve Çamağaçda çok olurdi ve bu zikir olan maħallerde çok oynardı. Bu maħamlara leyl ü nehār velāyet göstermekte idi. Bir gün çam bāđınıñ üstindeki yaluñuz çamuñ dibinde oğurururdi. Bir kışicük geldi eytdi: "Sulţānum köyümüze ölet girdi oğlancuğlarımız var himmet eyle inşā'allāh kırtulurlar" diyü niyāz eyledi. Sulţān Varlığı bir laħza nemedin başına çekdi [151/3] yine yüzün açup ol kışıye eytdi: "Köçegüm yedi dāne ođlancuđlarıñuz var imiş siz bunda geleli pīrler yedi kez dost dīvānına vardı geldi bir varduğımızda bir oğlancuğı bağışladığ didi. Bir āħir soña varıcağ sulţān sözi tıtıldı, Sübhān sözi dağı tıtılmak gerek didiler. Ol bir ağsaçak kızçuğazun varmış anı kıurbān aldılar" didi. "Üç günden soñra göçse gerekdür" didi. "Var anı bırağın gör" didi. Hem ol kışinüñ altı oğlı vardı. Biri dağı ol ağsaçakçuğazdı (?). Ol kışi evine varup ol kızuñ kıaydın gördi. Üç günden sonra göçdi ol köyde ol āfetden nice kışilerün kıapusu kıapandı ol kışinüñ oğlancuğlarına nesne olmadı.

Ol kışi sulţānuñ nażarından gitdüğinden soñra bir kışi dağı geldi eytdi: "Sulţānum bir müşkil iş saña ma'lümdur. Beş dāne deve köçegü var" didi. "Gice uyumuş ve uğrı almış gitmiş" didi. Sulţān eytdi: "Var köçegüm Nigārinçalınıñ

ardında bir dere içinde deve çökük. İki kişi iledüp anda bağlayup yanında yatıyorurlar yüri var al" didi. Ol kişi vardı gördi ki sulţān didügi yirde devesin bağlayup qomışlar uğrılar yanında tırur. Deve isini göricek qaçdılar deveci devesini alup yola girdi. Sulţānın erliğine taşsın idüp gitdi. Andan soñra Sulţān Varlığınıñ nazārına ĥalk dirildi "n'idersin" didi. Çam ağacınıñ dibinde oğurduğı çamuñ üzerine qaçdı her dalını kim silkse dibine alma [152/4] dökilürdi. Ol tıran ĥalk divşürüp yirlerdi. Sulţān bize kudret loqması yidürdi diyüp qoyunlarına qoyarlardı sevinürlerdi řād olup gitdiler ve's-selām.

Hikāyet: Ol aradan Sulţān ĥazret qalkup Kırklarçamına vardı. Gördiler kim bir kişi ağlayu ağlayu gelüp sulţānuñ elin ü ayağın öpdi eytdi: "Sulţānum hem dünyāya gücüñ yiter vü hem āhirete gücüñ yiter, bir murād virici ersin. Benüm dağı senüñ qatuñda bir murādum var" didi. Sulţān ĥazret eytdi: "Köçegüm pırlerden murāduñ nedür" didi. Eytdi: "Sulţānum borçluyam hem 'ıyāl⁷ řāĥibi kişiyem oğlancuklar başup tırur" didi. "Günde gelür borçlu beni tıtar incidür" didi." Ne oğlançuqlaruma virmege nafaqa var ve ne borçluya virecek var" Sulţān dağı eytdi: "Baña ĥimmet eyle murādum vir niçe kişiye murādın virürsin beni dağı bu derdden qurtar" diyüp ağladı. Sulţān dağı tayağın eline aldı ol yiri dürtüdi tayağın yirinden toprak tağı olup bir küpüñ ağzı açıldı. Kıızıl altın qaçageldi. Eytdi: "Eteğüñ tolusı yiter mi köçegüm" didi. Eytdi: "Yiter sulţānum" didi. Sulţān dağı ol kiřinüñ etegin doldurup "Yüri imdi köçegüm" didi. Ol kişi yolına gitdi ol küp dağı gā'ib oldu. Sulţān dağı ol aradan qalkup oynadı ol kişi evine varıcaq yarında eytdi: "Varayın ol ĥazineden murādumca alayın" didi. Bir qazma alup üzerine geldi. Ol gördügi yiri qazup bulmadı "Aceb yirin yañıldum" diyüp çevre qazmağa başladı. Sulţān dağı ol sā'at üzerine geldi. [153/5] "Yiter diledügi size, nařibiñüz degmişdür tamā' kişiyi ĥor eyley" didi ol kişi dağı utanup sulţāndan ĥacil oldu sulţān oradan oynadı. Qaraca köyüñ qarşusındaki Bölükçamuñ dibine qandı. Zīrā sulţān bir vaqt köy içine qonmazdı köyden ırak yirde qonardı. Bir köy qavmi köy içinde dirilüp tırurlardı. Gördiler kim qarşuda abdāllar qamusı yatmış sulţān ĥazret oğurur aralarında bir münkir eytdi: "N'olaydı sulţān şu yatan abdāllara bir tayaq uraydı yatduqları yirde" didi. Ol söz sulţān ĥazretine ma'lüm oldu. Tırugelüp ol yatan abdāllara birer tayaq urdı. Abdāllar vehm idüp qamu tırugeldiler. Birbiriyle söyleşdiler ki "Aceb ne eksüklükdür ki sulţān bize birer tayaq urdı" didiler. Sulţān dağı eytdi: "Köçegüm yazuđuñuz sulţān qalka şunlara birer tayaq uraydı" diyene didi. Ol köy ĥalk[ı] ol kişiye eytdiler ki: "Sen nice řüm kişisin kim sözüñ sulţāna ma'lüm oldu, qalkdı ol dervişlere birer tayaq urdı" didiler. Bes sulţān ol arada oğururken eytdi: "Köçegüm dütüni büyük oddan dost qoĥusu gelür pırlere"

didi. Andan alkup ekildi. Seyyid azī Sulān azretine geldi her aan kim Seyyid azī Sulāna gelse trbesinn ā'ibden apusu aılırdı Sulān Varlığı iine girerdi. Bī-niān dil ile obet ider oururdu. Sulān orada u gn ourdu. u gnden sonra cemā'atin ekp arın kyine geldi. Ol gn ziyāde so'uk gndi vardı Sulān [154/6] bir yalın yire ondı. Sulānu bir kerāmet[i] oldu ki so'uk gnde her anda oursa ırmen adarı yire sulānu cezbesinden so'uk gelmezdi. Abdāllar sulāna evre alup oururlardı. Sulān bir kerāmet[i] dağı buydı ki 'uryān olsa glgesi yire dşmezdi. Bir kerāmeti dağı buydı kim dşmişler elin alıcı idi. Sulān ol gn ārām itdi. Bir kişi bir ofra urbānı getrdi ol kyden. Sulān eytdi: "Koegm, keşkek bişirn" didi. Ol ofra urbānın keşkek bişirp yidiler. Bes yarındası sulān ayağın eline alup alkdı eytdi: "Koegm bir devletl olsa bu ış bizi beslese" didi. Ol vat nazarında iki yz midārı abdāl var idi. Birisi cevāb virmedi. Grdi ki kimse cevāb virmez. Krt Baba eytdi: "Sulānum senden devletl kim ola? Bu aribleri meger yine sen besleyesin" didi. Sulān Varlığı dağı dnp Krt Babadan yana nazar itdi: "Rāst eydrsin bire Karaca Oğlan rāst" didi. Ol aradan ekilp eylemeye (?) mađāraya vardı. Girp mađāraya ourdu. "Mađāraya ocak yapun koegm prler bunda ışlar" didi. Abdāllar ocak yaptılar Sulān Varlığı dağı ol ış anda ışladı. Bir gn bir bacı sulānu nazarına gelmek istedi. "Sulānu nazarında her kişinn murādı āsıl olur ben dağı Sulānu nazarına varayın benm dağı murādum budur ki sulānu deli yrek (?) dvāneleri ok birisiyle ben dağı murādum āsıl idem, murādum vire" diyp sulān nazarına geldi. Kim sulānu nazarına gelse niyyetini gnlnde uturdu. Sulān anu gnlnden aber virr [155/7] dir ol dağı niyyeti tutup sulānu arşusına ourdu. Sulān andan yana baup gldi eytdi: "Koegm bir lağza atlan senn dağı istediğn vireym" didi. Meger ol kyn altında bir ulu yol geerdi ol yoldan u yolcu geliyorurlardı bunu syleşrlerdi: "Bunda bir er varmış Sulān Őucā'eddn dirler imiş her kişinn gnlndekini bilrmış" diyp gelrlerdi. Birisi dağı eytdi: "Geln biz dağı bir mşkil murād isteyelm eger gecek er ise bizm dağı murādumuzu vire" didiler. Birisi dağı eytdi: "Aceb ne mşkil murād ola isteyevz" didi. Evvelki kişi eytdi: "Geln bir ādem isteyelm, grelm virebilr mi?" didi. Ol cehālet fikriyle sulāna yaın geldiler. Sulān mađāradan ıķup anlara el Şaldı. "Geln 'ām-ı miskn" diyp ağırdı. Anlar dağı acil olup sulānu nazarına geldiler. Bacıyı ığırup anlaru yanına gtrdi. "İşte ol istediğn geldi" didi ol yolcılar dağı sulānu velāyetini grp yolına girdi. Yine bir gn ol kyde bir kişi var idi. Balıķ avlardı. Sulān aa nefes itdi eytdi: "Ol şu uşuğazların ok incitmek ey olmaz" didi. Ol kişi dağı sulānu nefesin abul eylemeyp her gn balıķ avlardı. Bir gn yine balıķ avla-

mağa varup ağını şu içine şaldı. Ağına bir nesne taldı. Çeküp çıkaramadı. Ağuñ ipini bir ağaca bağlayup kodı kendü varup köye haber eyledi eytdi: “Ağuma bir balık tıtlıdı çekegördüm kenâra getüremedüm [156/8] Bütün köye yiter gelüñ varalum çıkaralum” didi. Köy kavmi turup ağ şaldığı yire geldi. Ağuñ ipine yapışup çekdiler nice kim kenâra getürürlerdi talbınup yine şuyuñ içine girerdi. Pes çeke çeke yorıldılar sulţān ağıñ içinden çıkageldi. Eytdi: “Köçegüm pīrler saña nefes itdi idi ağınçün artık ermişsin” diyüp aldı yürüyüvirdi ol kişi tevbe idüp ayrık avlamadı vazgeldi ve’s-selām.

Hikāyet: Sulţān ol kış anda geçdi bahār olıcak sulţān eytdi: “Köçegüm Kumkıran (?) pīrlerüñ türābı koşusı gelür” didi. Kalkup andan şimdi mezārı olan yire geldi oturdu şundi yirden bir avuç toprak aldı eytdi: “Köçegüm bu pīrlerüñ tarla koşusıdır” didi. Ol yir bir virāne şusuz kır idi mişl-i Kerbelāydı. Sulţān Varlığı ol maķāmda karar itdi abdāllara sulţān eytdi: “Köçegüm bunda kimseye yapuñ pīrler bunda dağı yürise gerek” didi. Sulţānun nefesiyle abdāllar dağı maķām tutdılar ammā şuyın ırakdan getürürlerdi. Zīrā kim şusuzlık pīr idi. Abdāllaruñ bir gün göñüllerinden geçdi ki sulţān bunda tekye yapırdı n’olaydı şuyın dağa himmet ideydi didiler. Sulţān dağı dönüp abdāllardan yaña nazār idüp eytdi: “Köçegüm pīrlerüñ şuyı çoķdur gelüñ varalum çıkaralum” diyü yürüyüvirdi. Yağ buñarı olan yire gelüp nazār eyledi. [157/9] Tayağını yire soķup çekdi. Tayağıñ yirinden bir şu çıkdı. Eytdi: “Kazuñ imdi köçegüm”. Abdāllar çevre alup kazdılar bir galbır şu çıkardılar pes ol şudan içlerdi ol biñaruñ adına yağ biñarı dinilmesine sebep budur ki Horasan mülkinde bir çöl yir vardur beriyye demek olur şenligi üç günlük yirde bulunur. ‘Acem erenlerinden Baba Hākī demekle meşhūr bir ihtiyār kişi var idi. Gün hoşluğına aldanup bir nice abdāllar bir gün ol çöle uğradı nā-gāh ötesine varıcak ol dervīşleri tufan tutdı yol bulunmadı kancaru gidecegin bilmeyüp azdılar pes tufandan mecālleri kalmadı bir yir kıytusı ellerine girüp bir hafta orada sındiler ne ol kıytudan çıkabildiler ne kancaru gideceklerin bilürlerdi cānlarından ümīdin üzmişlerdi nā-gāh gördiler yorgun geyik çıkageldi zebūn olmış dilini çıkarmış solur, kaçmağa tāķati kalmamış eytdiler: “Şol geyik zebūn geyik. Ancak kim bilür arslan mı kovdı ya pars mı kovdı bir ele getüreydük ola mı” diyüp kovdılar tıtdılar başdılar kuşaklarını ayağına bağladılar ki boğazlayalar. Geyik silkinüp ellerinden boşandı, kuşak sürüyüp yürüyüvirdi. “Hay yine tutayduķ ola mı” diyüp kovdılar. Geyik zebūn zebūn kaçardı anlar dağı tutayduķ ola mı diyüp kovarlardı. [158/10] Pes bu halle bir köyüñ üzerine çıkavardılar. Dervīşler köy göricek gā’ib oldı önlerinden. Eytdiler: “Ol geyik degilmiş erenlerden bir kişimiş bize ol buñ güninde dest-gīr oldı” didiler. Dervīşler köye varıcak başlarından

geçen hikâyet[i] şerh eylediler bir nice zemândan soñra Baba Hâkî ‘azm-i Rüm kıldı. Rüm’a gelüp Hâzret-i Sulţân Babanuñ nazârına yetişdi otuz nefer abdâlla. Ol gün sulţânunñ nazârına kırk ihtiyâr kişi cemâ’atle gelmişdi her birinünñ nazârında on yigirmi otuz abdâl var idi sulţânunñ nazârında otururlardı. Sulţân Varlığı birbirinünñ başından geçen bâz-geş[t] idüp otururdu. Döndi Baba Hâkî’nünñ yüzine bakdı eytdi: “Köçegüm siz pîrleri yimege kaçd idüp tutarsız” didi. Baba Hâkî fikre varup eytdi: “Sulţânunñ ben bu remzi ne ola” didi. Sulţân Varlığı eytdi: “Siz ol beriyyede mededsüz çalup tırdıñuz pîrler size ol arada meded yetişmişdür” didi. “Geyik tonına girüp siz pîrleri boğazlamağa kaçd idüp ayağına ip dağdıñuz. Pîrler eliñüzden boşanup köye sizünñün kıravuzluk eyledi. Alunñ kuşağıñuzu” diyüp Baba Hâkî’nünñ üzerine atıvırdı. Baba Hâkî gördi ki ol geyigünñ ayağına bağladuqları kuşaklar söyledükleri başlarından geçen ser-güzeşti Baba Hâkî inşâf idüp eytdi: “Bizüm dañı istedüğümüz bununñ gibi erdür kim hem dünyâda hem âhîretde dest-gîr ola didi”. [159/11] Ol dem kendüyi cemâ’atle sulţânunñ nazârına teslîm eyledi. Ol demlerde Sulţân Varlığı ne kadar loğma gelse bu günü yarına komazdı. Me’külât aşlından hemâñ ol cemâ’ate yitecek nesne var idi pirincden ve yağdan artuğ nesne yoğ idi. Sulţân hâzretinünñ Cömerd dirlerdi bir aşcısı vardı olan pirinci pilav pişirdi yağın eridürken dökdi ayruğ yağa dañı çâre olmayup hacil oldu. Pes ol hâlinde sulţân irişü geldi eytdi: “Varunñ köçegüm ne kadar yağınuz dökildise ol bınardan ol miğdâr şu getürünñ” didi. Varup getürdiler pilav üzerine koydılar ol pilav bayağıdan dañı çerb oldu ol bınara yağ bınarı denilmesine sebep budur ve’s-selâm.

Hikâyet: ‘Acem erenlerinden bir ihtiyâr kişi var idi. Adına Baba Mecnün dirler idi. İhtiyâr kişidir(?) bir gün ‘azm-i Rum kıldı. Gelüp diyâr-ı Rûma indi ammâ bir erünñ nazârına gelürdi hiç kimseden alınmazdı. Kırk nefer abdâlla gelüp sulţân nazârına yetişdi. Sulţân Varlığı çam bağçesinde otururdu. Cemâ’at sulţânı çevre almışlardı. Pâdişâh-ı bî-nişân dil ile şöhetler idüp otururlardı. Baba Mecnün otururken bir keçi alup bîñerdi, turugelüp cemâ’atin üzerinde birez tolanup yürüdi. Sulţân hâzret işâret eyledi şunuñ başına bir taş şu koyuñ didi. Turup başına bir taş şu koydılar yine insân tonun buldı yerine oturdu. Hiç kendüden nutk gelmeyüp serâsime oldu. Pes Sulţân Yünli Samûda işâret eyledi. [160/12] Sor köçegüm şol karda[ş]çuğa insân tonından niçün hayvân tonına döndi didi. Yünli Şâmüt eytdi: “Abdâl şu başuñdan geçen kışşadan bilürsin” didi. “Tonunñ insânunñ hayvân tonına girdünñ” didi. Baba Mecnün eydür: “Hâlümü şöyle bilürem ki oturuyorurken bir gökçe oğlağ oldum” didi. Sulţân: “Beni boğazlañ” didi emr itdi. “Boğazlayup derümi şoydılar, başum kesüp şöyle bırağdılar, çarnımı yarup bağarsıqlarum

çıkardılar". Sulţân buyurdi ki: "Karnını baĝarsıĝını öñince arıduñ nesne kalmasın" didi. Ayırdılar temîz eylediler sulţân emr eyledi kâzana koyun didi. Bir kâzana bişirdiler ammâ başu degül etümi ortaya getürüp yidiler. Kemüĝümi bir yire cem' eyleyüp yıĝdılar. Başumı getürüp üzerine kôdılar. Bir erkec olup turugeldüm. Pes sulţân buyurdi: "Getürüñ başına bir taş şu döküñ" didi. Getürdiler başuma döktiler. Keçi tonından insân tonına geldüm didüm işte hâlüm şöyle oldı ki cevâb virdüm didi. Ol öyle diyicek sulţân Varlıĝı eytdi: "Köçegüm senüñ gerdişüñ oydı kim gördüñ şimdengirü seni ol gerdişden kurtardılar" didi. Pes sulţânüñ erliğine inşâf getürüp eline ayaĝına düşdi. Kırk vücüd abdâl ile sulţân[a] varını teslîm itdi. Ol öyünden üç gün öñdin sulţân kırk kerre tırâş olmışdı. Bilmemişlerdi ki ne remzdi âhir bu tâhir olıcak bildiler kim bu remzmiş ve's-selâm.

[161/13] Hikâyet: Bir gün Sulţân Varlıĝı çam bâĝçesinde oturuyordu eytdi: "Köçegüm "pîrlerüñ şunda bir altun sikke ...(?) geçüp tururdu. Hem bir altun maşraba ve bir üzengümüz kâlap turayazdı gelüñ varalum açalum" didi. Pes turup şimdi bal bîñarı olan yirüñ üzerine geldi. "İşde pîrlerüñ didiĝi yir budur. Kâzuñ imdi". Gördiler kim bir taşlu kır. Kâzdılar şu üşürdi çıkıdı, daĝı kâzdılar ol altun maşraba[ı] buldılar. Alup sulţânüñ nazârına geldiler sulţân eytdi: "Daĝı kâzuñ köçegüm" didi. Kâzdılar mehmuz ile üzengü çıkıdı. "Yine kâzuñ" didi. Kâzdılar bir göz şu çıkıdı. Pes şuyı bir taşa koyup sulţânüñ nazârına getürdiler alup Sulţân Varlıĝı içdi eytdi: "Köçegüm bala beñzer, bunuñ adı bal bîñarı olsun" didi. "Kim ki gelüp bu şudan yunarsa pîrler yüzi şuyına dost dîvânına cehennem azâbından emîn ola ol" didi. Pes sulţân geçdükden soñra ol bîñardan Çakamuz Kürtleri (?) Timurdaş Beg oĝlı 'Alî Çelebi sulţânüñ ĝâyetde muhibbi idi. Eytdi: "Pîrimüñ yâdgârı bende yaraşur virüñ" diyü dervîşlere hücüm idüp ellerinden aldı. Timurdaşoĝlı sulţân pîrüm didüĝine sebep buydı kim bir gün İslâm üzerine kâfir geldi begler ittifâk idüp üzerine vardılar uğraşdılar. Timurdaşoĝlı atdan ırıldı kâfir içinde kâldı "meded yâ Sulţân Şücâ'eddîn" didi ol arada yitişüp anı yirinden sulţân kabri anı kaçup giderken **[162/14]** atınuñ üzerine kôdı. Maħfil-i kelâm kâfiri fetħ idüp döndiler. Sulţânüñ 'aşkı Timurdaşoĝlınuñ göñline düşdi çün "Bu salţanatdan geçdüm vardum sulţânüñ nazârında bir nemede girüp hizmet iderüm" didi. Maķâmına gelicek cemî'-i hazînesini ve kullarını alup sulţânüñ nazârına geldi eytdi: "Sulţânüm bu kuluñuzu kulluĝa kabül eyle nazârında bir nemede gireyin" didi. Nice niyâz eyledi. Sulţân izin virmedi. "Köçegüm gir gedigüñ bekle, ol gedükde kabül tur. Zîrâ pîrler seni anda gözler" didi. Pes kendü dileĝi sulţân nazârında kabül olmayıcaķ dönüp yine kendü maķâmına geldi. Birgün otururken bunu fikr eyledi ki biñ koyun çobanla biñ hemyân altun aķça bir kôs bir kur eyer-

li at diledüğün sultānuñ nazārına getürdi. Göñlinden bu remzi tutardı ki eger bu iletdüğüm nesnelere kabül iderse bizi dağı dünyā vü āhıret kabül itmişdür didi. Ol niyāz ile sultāna geldi ol getürdüğü atı çekdi. Sultān eytdi: “Aluñ köçegüm dağı ardınca ol kösi çekdi eytdi: Aluñ köçegüm pīrlereñ oğlancukları şalar (?) didi. Ardınca nice biñ koyun çoban ile çekdi. Anı dağı aluñ köçegüm didi dağı ardınca ol bir hemyan altun aqça çeküp sultān altunı kabül eylemedi eytdi: “Aluñ köçegüm köpek yalağına döküñ” didi abdallar niyāz iderlerdi: “İnşā’allāh sultān bu aqçayı kabül ideyevüz” dilerdi. Hele varup köpek yalağına döktiler köpekler aşu yidi altun yalağda kaldı. [163/15] Timurdaşoğlı dağı el kavşurup karşı tururdu ki: “Bu getürdüğüm nesnelere yoluña kabül eyleye” dirdi. Sultān eytdi: “Görüñ köçegüm yalağa dökdüğüz altun niçe oldu” didi. Varup gördiler, aşu köpekler yemişler altun yalağda kalmış didiler. Eytdi: “Ya köçegüm it yimedüğün biz nice yiyelüm” didi. Pes sultān sağ yanına nazār itdi bir taşu, ol taşdan bī-nihāyet altun aqça kaynadı. Dönegeldi sol yanına nazār itdi. Yirden bir avuç toprak aldı sıkdı avıcından altun aqça oldu. Eytdi: “Köçegüm pīrlereñ altun aqçaya tañı yokdur” didi. Pes Timurdaşoğlı ‘Ali Çelebi ziyāde niyāz eyledi sultān eytdi: “Köçegüm kabül itdük” didiler aldılar andan soñra ‘Ali Çelebi kendü mağāmına geldi sultāna da’im gelür giderdi bir gün geldi eytdi: “Devletlüm sultānum nazāruñuza bir kaç şehrler ve köyler vaqf idüñ sultānuñ ‘ışığına yisüñler” didi nice ki niyāz eyledi kabül itmedi eytdi: “Köçegüm pīrlereñ kimsenüñ nesnesine ihtiyācı yokdur” didi. “Pīrlere baş açuq yalın ayak oğlancuklar toğurup turur pīrlereñ anlar cān oğlıdur ocağın uyarur” didi ve’s-selām.

Hikāyet: Yine bir gün Sultān Varlığı eytdi: “Dost dīvānında öñdül qodılar yetmiş biñ bī-nişān oğlanın yarışu saldılar” didi. Hepsinden pīrlereñ atı öñ geldi. Öñdülü pīrlereñ aldılar ol vaqtin pīrlereñ naşībini [164/16] arturdılar dir elli yidi biñ Rum abdallarınıñ dirnegi pīrlere virdiler naşībilerin pīrlereñ buyurdılar. “Naşībiniñüz pīrlereñ köçegüm taleb eyleñ. Ayuñuz günüz yitürüñ aluñ haqqıñuz ay gün haqqıçün. Köçegüm pīrlereñ kimsenüñ haqqını yimezler tavşan böğürciğün bişirüp pīrlereñ aşığına hora geçürenüñ dost dīvānında pīrlereñ haqqını yitürmeye” didi. Pes ol demde Hünkār Hācı Bektāş abdallarından Ya’küb Abdāl dilerdi sultān nazārında hizmet kıları. Bir nice vaqtdür turup ilerü geldi eytdi: “Sultānum biz quluña himmet nazār eyle” didi. Sultān Varlığı o sâ’at aña nazār eyledi. Cünün ü şūrize olup sultānuñ nazārında semā’ urdu sultān dağı eytdi: “Köçegüm var saña Gezbelini yatak virek” didi. Ol aradan semā’ ura ura gitdi. Gitdüğünden soñra Sultān Varlığı eytdi: “Varuñ köçegüm Ya’kūba soruñ vaqtlere ne vaqtdür” didi meger kim dün (?) açıldı Qırkqavağda ardından yetişdiler. Eyyüb giderken sordılar de ki “Vaqtlere

ne vaktür?” Ya‘küb Baba göge bakup eytdi: “İşde gün adıyla yirinden durur” didi. Abdâllar girü vü sulţānuñ nazarına geldiler “neyledüñüz köçegüm didi. Eytdiler: “Kırkkağda ardından yitdük sorduk işde güneş adıyla yirinde durur” didiler. Sulţān Varlığı dağı eytdi: “Köçegüm ‘aşık oldur ki gicesi gündüzi bir ola” didi. Ya‘küb Baba dağı Gezbelinde yatağ şalup nice öyünler izhâr idüp anda qarâr itdi. Şimdiki hînde dağı âstānesi işler ol iklîmüñ [165/17] eridür ve’s-selām.

Hikâyet: Bir gün Sulţān Varlığı otururken eytdi: “Köçegüm gün altından bir kardaşçuk geliyor pîrlere ne irice kabçuğazı var göneneni anuñ kabına” didi. Sulţān bir yirde otururdu. Bir çarıçuk gelüp sulţāna niyâz itdi eytdi: “Sulţānum her kişiuñ katında hâceti maqbûldur benüm dağı hâcetümi kabûl eyledi. Pîr-i bî-çäre çarıçuğum iplicigüm var aqçaçuğum yok ki tokıdam bezçügezümü tokıtduram” didi. Sulţān eytdi: “Köçegüm her kim bu çarıçuğuñ maqsûdın yitürürse pîrlar dağı anuñ hâcetin kabûl eyleye” didi. Abdâl Mehemmed çulhâluk ‘ilminde[n] bilürdi. Tarıluğ (?) turugeldi. Sulţān elin öpdi ol ipegi alup kendü vardı. Bir kişiuñ dergâhında tokuyup sulţānuñ nazarına getürdi Sulţān Varlığı dağı ol dem aña nazar eyledi. Ammâ sulţān her çanda ki gitse ardına düşer naşîbüm vir didi bir gün bir yirde giderdi sulţān varup ayak yolına oturdu. Meger sulţānuñ ol vakte degin ayak yolına oturduğın kimse gördüğü yokdı. Yerinden kalkıcağ bir nesne viridi. Abdâllar oraya segirdişdiler. Abdâl Mehemmed öñden yetişdi. Gördi ki sulţānuñ oturduğı yirde bir koz kadar gevher turur aldı ağzına koyup yutdı andan sulţān nazarına geldi. Sulţān eytdi: “Köçegüm bizi seven bunı çakıla başdura” didi. Üç yüz kadar abdâl vardı. Nazarında her biri üzerine çakıla başduradılar. Sulţān Varlığı ol aradan oynayup gitdi didi. Günden soñra yine üzerine geldi. “Açuñ köçegüm” didi. Açdılar Abdâl Mehemmed[i] sulţān [166/18] nemedine koyup çoçdı “Var imdi köçegüm saña Boğlıca şehrin yatağ virdük” didi. Abdâl Mehemmed sulţān nazarından gidüp Burusaya indi. Burusanuñ içinde bir ser-mest kişi vardı. İki büdelâyı yanına uydurup Kurucaçaya karşı geldi eytdi: “Şehrüme girme” didi. Abdâl Mehemmed eytdi: “Ben sulţānumdan gelürem şehri sulţān baña viridi” didi. Ol ser-mest eytdi: “Getür berātuñı göreyüm” didi. Sulţān Varlığı Abdâl Mehemmedüñ sağ avcınıñ ortasına velâyet mühri başmışdı. Açdı gösterdi. Gördi ki velâyet mühri avcında eytdi: “Hüküm sulţānuñ şehri senüñdür” diyüp öñinden ğa’ib oldi. Abdâl Mehemmed dağı Burusa şehrine girdi. Bir hammâm çirkefinüñ içinde on sekiz yıl yatdı. Nice velâyetler izhâr itdi. “Gelesiñüz yok, geleceğüz yok, siz yoksuz” didi. Bir nice dânişmendler şol küfrgâh aşığı varup oda yaçalum diyüp yarağla üzerine geldiler. Yarağların çıkarup kaşd eylediler. Elleri kurıdı kaldı itdükleri işe peşîmân olup girü döndiler.

Sultān Murād pādīşāhının anası hatun Abdāl Meḥemmedi da'īm gelürdi bir gün ḥādimi gönderdi “Var gör Baba Meḥemmed ḥātırı ne ister” didi. Baba Meḥemmed daḥı didi: “Var börek getir” didi. Geldi ḥādım hatuna haber virdi. Sultānuñ hatun halayıklarına “Tiz börek bişirün” didi. Böregi bişirüp ḥādım ile gönderdi. Ḥādım böregi getiricek Abdāl Meḥemmed eytdi: “Ol a..digün s..digüm niçün qaravaşlara bişürddi [167/19] kendü bişürmedi de” diyüp hışm eyledi. Ḥādım böregi getirüp ḥātūnuñ öñine kodı. Abdāl Meḥemmedüñ remzini haber virdi. Bu sözi sultān işidicek turup kendü elinden bir börek bişürdi. Yine ḥādım eline virüp gönderdi. Yine ḥādım böregi Abdāl Meḥemmede ileticek “ha şöyle hey acıgün s..digüm” didi. Velāyetleri meşhūr oldu. Burusa şehrinüñ içinde āstāni vardur ve's-selām.

Ḥikāyet: Bir gün Laçinoğlu Paşa sultānuñ nazārında otururken eytdi: “Sultānum saña bir kaç su'ālüm var” didi. “Söyle köçegüm görelüm” didi. “Bu sen getürdüğin tayağı hep eller daḥı getirürler” didi. Tayanmak için köpek çorumak için, “Sen ne köpek urursın ne ādem urursın ne tayanırsın buña sebep nedür?” didi. Eytdi: “Köçegüm pīrlere Ādem tonıyla cennetden çıkduğumuzda Havva bizden bir nice gün ayrı düşdi. Havvayı girü bulıcağ bize vahşilük eyledi. Ḥaḫkuñ izniyle Cebra'il cennetden getürdi vardı Havvaya terbiyyet itmekçün anuñçün ‘izzetle getürdiler. Getürüriz biz bunu didi. Bir su'ālüm daḥı budur sultānum bu başuñdağı bu tācı niye giyersin didi. Eytdi: “Köçegüm pīrlere ‘Ali tonıyla gelüp şehid olduğumuzda deveyi yedüp cismimiz götürmege geldük Ḥasan Ḥüseyn sebağ alsun için, ol vaktin yüzimize urduğumuz niğābdan” didi. Anuñçün pīrlere bunu kisvet budur ki şol elüñdeki meftül bacılar daḥı işler sen sultān olasıñ bacılar işin için işlersin didi. Sultān eytdi: “Köçegüm gök feriştelere pīrlere emr ideler [168/20] bir ferişte[y]le pīrlere bir meftül armağan gönderdiler anuñçün pīrlere bunu cünbiş idürüz köçegüm” didi. Böyle diyicek Laçinoğlunuñ gönline gümān bürindi. Bu ne nihāyetsüz olur didi. Sultān Varlığı o dem elindeki meftül[ı] ururdu. Götürüp orta yire bıraktı. Meftül iki başlu bir ejderhā oldurup Laçinoğlu başınuñ üzerine ḥamle itdi. Hay mürüvvetlü sultānum saña inanmayan kāfirdür didi. Sultān daḥı meftülü yine eline aldı. Laçinoğlu bu velāyeti görüp eytdi: Bir de gönülde istediğimizi bulduğ bende-i (?) Ahmeddür illā gelsün diyü üç gün çağırdı.

Ḥikāyet: Seyyid Nesīmī Ruma indüğü vaktin Larendede Baba Kaykusuz, Sultān Kemāl üçü bir yire bulıdılar. “Bize bir kişi gerek bizden daḥı ilerü haber virürse” didiler. Kaykusuz Baba “vardur” didi. “Kimdür” didiler, eytdi: “Sultān Şücā” didi. Eytdi: “Gel imdi bizi aña ilet” didiler. “İledeyim” didi. Ol aradan çalkup ‘azm itdiler. Sultān Kemālün hüneri buydı kim her çanda var ise bir şehir bāzārı başardı yidi

gün degin yir içerde içinde beglük iderdi. Yidi günden soñra “ne şehrdâruz (?)” dir ne bâzâra varur “Ben tañrıyın” dir idi. Seyyid Nesîmî dañı rahmetu’llahi ‘aleyhi’r-rahme “Dedem gelmiş bir nizâm komış eger olaruñ edeb olmasa benüm dañı elümden gelü[r] kim ol nizâm getürüp bir nizâm koyam” didi. Da’vî kııurdi el-hâşıl Seyyid Ğâzî pâdişâha geldiler andan sulţânuñ kandaluğın teftiş idüp haber aldılar. Sulţânuñ [169/21] üzerine gönderdiler pes olar geliyorırken sulţân eytdi: “Köçegüm tañrılar peygamberler geliyorlar” diyüp kâıkup yürüyivirdi. Geldiler sulţânı yirinde bulmadılar eytdiler: “Eger ol gerçek er ise yirinde bulunurdu bizden kaçdı gitdi” didiler. Sulţânuñ bir çoçı var dir altun boynuzlı çoç dirlerdi. Sulţân anuñ üzerine çok remzler iderdi yabanda olan kiçikleri ve tavşancuıklar anuñ üzerine düşerler yüzerlerdi. Sulţân yirinde bulunmasa bir müsâfir gelse meskenlük iderdi. Bilürlerdi ol kadar müsâfir gelürdi. Seyyid Nesîmî ve Kemâl ol çoçı sulţânuñ maķâmında buldılar eytdiler: “Bu çoç ne çoçdur” didiler, dervişler dañı “sulţânumuzduñdur” didiler. Seyyid Nesîmî dañı eytdi: “Sulţân çoç[ı] n’eyler sulţân olan münezzehdür” didi “ol eger münezzehse bu çoçı n’eyler” didi. “Bu çoçı aña put olmuş boğazlañ çoçı, anı putdan kırtaralum” didi. Kaykusuz Baba eytdi: “Gelüñ er nazârında küstañluk itmeyelim”. Sulţân Kemâl ve Seyyid Nesîmî, Baba Kaykusuzuñ sözine ‘amel itmeyüp çoçı boğazladılar. Kemâl çoçı aşdı, Seyyid Nesîmî derisin şoydı. Çoçı kazana vuruğodılar ne kadar ki ceñd itdiler kaynadamadılar ol dem sulţân ‘uryân olmuş nemedin(e) tayağın üzerine örtmiş çıkageldi. Pes sulţân göricek bunlar nutķ[ı] bağlandı. Pes Sulţân Varlığı oturup bâzgeşt eyledi. Turup pâ-bürehne Çambâğçeye toğrı yürüyüvirdi. Anlar dañı pâ-bürehne olup sulţânuñ [170/22] ardınca yitdiler. Sulţânuñ yürüdüğü bir çaķır dikenli yir idi. Nesîmîñüñ ve Kemâlüñ ayakları dikenle toldı oturıvirdiler dönüp sulţân anlardan yaña baķdı eytdi: “Köçegüm tañrılık ve peygâmbertük da’vâsın kııarsız şol dikencüğe dañı hükmüñüz geçmez mi” didi Kemâlüñ kırķ müridi var idi, her birisi kişizâdeler idi. Kemâlüñ ayağı altında nemed[e] düşdiler. Sulţân varup bir çama arkasın virüp oturdı. Bunlar dañı nazârına vardılar bunlar varıcak sulţân baba yanına döşek döşüyüp Sulţân Kemâl okudı eytdi: “Gel köçegüm sizi pîrler toğurup turur pîrler bātın olsun siz zâhir oluñ” didi. Kemâl dañı diledi kim varup öz özüni sulţâna teslîm ide. Kuşçuoğlı dirlerdi bir hâlifesi vardı. Ğâzî oğlıydı ol eytdi: “Şimdi dek başķa tañrı geçinürdüñ şimdi bir kişiyeye dañı uyarısın”. Kemâl olaruñ söziyle vâz geçdi. Dönüp sulţân dañı Seyyid Nesîmîñüñ yüzine baķdı eytdi: “Köçegüm pîrler yiyecegi virdüğü imiş sebt çekile nazârımıza koñ” didi. Seyyid Nesîmî ol dem mutâla’a eyledi ki :

Bende şığar iki cihân ben bu cihâna şığmazam
Çün lâ-mekân benem kevn ü mekâna şığmazam⁸

Sulţān Varlığı gldi eytdi: “Kçegm eger didn Muĥammedn Şeri‘ati seni  oz  abına Őıđıdup  oyarlar” didi. Sulţān oradan  alkdı bir yire dağı oturdu. Anlar dağı turup sulţānuĥ nazārina vardılar. Kemāl eytdi: “Sulţāna ‘iŐk olsun sulţānum” didi. Sulţān Varlığı eytdi: “Ĥu hā” diyp bir yaĥa dağı dutdı. Yine  arŐusına varup eytdi: “Sulţānum biz insān tonındayuz siz bizi ĥayvāna benzedrsiz” didi. Eytdi: “Kçegm [i]ssını bilmeyen ĥayvāndan dağı ktidr” didi. “Sizi pīrlere [171/23] diyicek ardından yitp turursuz istegzi pīrlere vire”. Seyyid Nesīmīnn yanında  amdan mbārek eliyle bir alma aldı ve bir tĥĥ Seyyidn nnde  odı eytdi: “Var seni Ĥaleb Şehrine isteyrler yri”. Seyyid andan turdu revāne oldu on[a] dağı bir armud  opardı sapına bir meftl ta up Kemāln nne  odı. “Var kçegm seni ma‘nāda bir murād⁹ ilinde isteyyorlar”. Andan yine Şundı  amuĥ bir budağından bir  ızıl gl  opardı. Baba  ay usuzuĥ eline virdi eytdi: “Var kçegm ocađuĥ kllensin” didi. Ocađuĥ kllensin didiginden sebep bu idi kim Abdāl Musā pādiŐāĥ nazārina otuz yıl arkasıyla odun taŐıdı bir gn bir egri ağa  getrmedi bir gn odunu getrp dkerken anı boŐandurdu odun  atı tutdı dkldi. Abdāl Musā pādiŐāĥ Őoĥbetden  alkdı eytdi: “Bizi seven  ay usuz birer yumruk ursın didi. Nazārinde yz elli abdāl var idi. Kay usuz yz elli yumruk urdılar.  ay usuz Baba eytdi: “‘Ārife yz elli yumruk iŐāretdr” didi. “Ĥnkār ehli dr  omayup taşra eyleĥ” didi.  ay usuz Babayı sordılar giderken fikre bu[n] geldi eytdi: “ apudan  oğuldu sa bacadan yine dŐelm” didi. Gelp ttnlkden kendyi yine aŐađa salıvirdi andan indi āteŐe yzi zre dŐdi. Abdāl Musā yine Őoĥbetde idi eytdi: “Ey ocağun kllenmesn bizi incitdn  ay usuz” didi. Eline yapışup taşra  ı ardılar. Andan soĥra  ay usuz Baba drt kŐeyi seyrān eyledi her vardığı yerde bir tekye yaptı. Ocağına kl dŐmedi āĥir sulţāna yetiŐecek “Ocađuĥ kllensin oyı uĥ  ı ısun” didi. yle olsa vardı  araca ağda Rum ilinde oturdu. [172/24] Ocağı klletdi ey  okı  ı ıdı bu yaĥadan Nesīmī dağı srdi. Ĥaleb Şehrine vardı. Őehre giricek “tutuĥ taĥrınıĥ atın” didi. Kfr sledi diy Ĥalebli zerine glvv  ıldılar cum‘a gniydi  avđa iderek cāmi‘e vardılar cum‘ada ‘ulemāyı baĥŐ eylediler. Namazların fāsıd  ı ardı kendlerini kāfir  ı ardı.  ı up Őehrden taşra gitdi. Bu gidicek Őerhli eytdiler: “Bu nice iŐdr ki bir kişi bizi kāfir namazumuzu fāsıd  ı ardı” didiler. Bir ferseng yerde ardından yitdiler tutup yine Őehre getrdiler kendni zindāna Őaldılar dīvānını bir ādemle MıŐra sulţāna gnderdiler. “Bir kişi geldi Őunuĥ gibi kfr syledi ĥa  ına ne buyurursuz” didiler.  āŐid MıŐra vardı Seyyidn dīvānını MıŐr sulţānına gsterdiler. Bir kişi durmıŐ Őunuĥ gibi seyrān bađlamıŐ Şu aŐl kfri var diy MıŐr sulţānı dağı “ol kiŐiyi baĥa gndern” diy bir hecīn dağı ol gnderdi. Hecīn MıŐrdan gelmeden Ĥalebli seyyidn derisin Şoydılar āĥ āĥ gbegine gelince syledi gbegine gelince teslīm oldu *innā li‘lāĥ ve innā*

*ileyhi rāci'un*¹⁰ derisin şoyduķ diyü Halebli hecîn gönderdiler hecîn varıcaķ Mıır pādişāhi ğāzaba geldi eytdi: “Niden ħaber virmedin şunuñ gibi ‘azīzūñ derisin niçin şoyduñuz” diyüp ol dōrt kâzīnūñ derilerin şoydı ol kâzīlerūñ her nerde ise kâzī olanlara otuz biñ aķça şaldı. Ol vaķtden berü resm oldu şimdi daħı alurlar Kemāl daħı severdi ma‘nāya geldi.

Sultān Murāduñ bir oğlı vardı Sultān ‘Alaüddīn eydürlerdi. Kemālī göricek aydıındı maħabbet oldu ava gidicek kendünūñ [173/25] atına bindürdi kendü öñine düşürdi ve giderdi. Halkı getürmeyüp pādişāha şikāyet itdiler. “Bir kiři geldi oğluñı azdurdı atına biñdürdi öñine düşürdi” didiler. Pādişāh daħı eytdi: “Hünerin soruñ ne hünerlü kişidür” didi. Ma‘lūm olıcaķ eytdi: “Ben nesne dimezin siz bilürsiz ne dilerseñüz eyleñ” didi el altından vezīrleri ħükm virdiler ki “n’eylersüñüz” didiler. “Helāk eyleñ” didiler. Geldiler, pādişāh buyurdı diyü iki bir itmediler. Dīvānını yırtmadılar. Kemāl[i] bir kavaķ dalında ber-dār itdiler. Kemāl daħı eytdi: “Biz bundan incinmezüz bu bizüm gecidümüzdür ki erenler göstermişlerdür bunı” didi gör asılıcaķ gördiler bir gögercin ağzından çıkup uçdı gitdi. Üç gögercinūñ birisi Firenge ve biri İstanbula virdi uçdı ma‘nāda Kānluca dirler idi anda yitişüp erenler sırrından ħaber dir bir kiři vardı ol Kāraburuna toğrı uçup giden kuşuñ ardına düşdi. “Dutaydum ola mı” diyüp kovarāķ Kāraburuna iletđi gördi bir yirde iki öküz yürür yanında bir oğlançuķ yatur ol gögercin vardı ol yatan oğlançuğuñ ağzına girdi vardı ol oğlançuğa yatduğı yirde bir depme urdı nařībüm takřirluķ itdi. Benüm didi ol oğlanuñ ism[i] soñra Şāmüt Baba oldu ve’s-selām.

Hikāyet: Sultān Murāduñ bir müftīsi var idi. Monla Fenarī dirlerdi. Mařlahat düşüp Kütahıyyeye geldi. Sultānı gören kişiler eytdiler: “Şu memleketde şu aşı bir kerāmetlü kiři vardur” diyü sultāna medĥ itdiler. Moñla Fenarī eytdi: “Şimdiki ‘asrda bu velāyetlü ādem olmaz” didi. “Ol gördüğüñüz velāyet itdiginde ma‘lūm vaķt ola seşer ola ben [174/26] anuñ işlediği velāyet midür siħr midür size bilivireyim” didi. Otuz mes’ele yazdı. “Bizüm müslümānlığumuz ‘ilmimüz şuñladur” didi. “Eger bu mes’elelere cevāb virürse erdür eger virmezse işi siħrledür ben anuñ ħaķķından geleyin” didi. O Kütahıyyede mes’ele yazarken sultān yönin ol şarafa virüp otururken güldi eytdi: “Köçegüm ol kardaşçuķ pīrleri şınayıyor”. Pīrlere otuz kōz gönderdi. Gelivir ay u gün ħaķķıçün içinde hemān biricüğüzi sağcadur kalanı çürükdür diyüp yönini bir yaña daħı döndi ol mes’elemüzi yazup dōrt müderris ile gönderdiler ol müderrisler sultānuñ naşarına geldiler şarşusına gelicek eytdi: “Köçegüm ol kardaşçuķ pīrleri sınamāķ ister” didi. Pīrlere otuz kōz gönderdi. “Ay u gün ħaķķı hemān birisi sağdur kalanı çürükdür” didi. Bunlar ħaber virmedin sultān bunlara ħaberin virdi. Mes’elenüñ cevābın viricek ol müderrislere

bir heybet bürindi. Dölbendlerin ve cübbelerin çıkarup elbetde “bizi dervîş eyleñ” didiler. Sulţān Varlığı eytdi: “Kalkuñ köçegüm bunlaruñ sađallarıñ ve başlarıñ tirāş eyleñ” didi. Sulţānuñ nefsin hağlıyup tirāş eylediler pes ol giçe sulţān nazarında oldılar yarındaşı oldı sulţān otururken nemedin başına çekdi. Girü çığdı elinde bir büber salđumu tutur henüz dağı koparduğı yirüñ sevdi tımlu turur eytdi: “Aluñ köçegüm ol kardeşuğı bizden bunu nişān iletüñ” didi. Oradan kalđup müderrisler Fenarī ođlınuñ nazarına vardılar. [175/27] Ol büber salđumunu öñine kodılar gördi ki dervîş olmuşlar. “Hay size ne oldı” didi. “Bizüm hālimüzi koş öñüñdekine nazar eyle” didiler büberi gördiklerin müftiye haber virdiler. Müfti büber salđumunu göricek Hindüstāna sefer itmiş Hıvāceđiler var idi yanına kığurdu “bu ne nesnedür görüñ” didi. Anlar dağı eytdiler: “Büber salđumu ancak” didiler. Kanda biter didi “Hindüstānda” didiler. “Gayrı bir yirde bitmez mi” didi, “yoğ” didiler. “Pes eyle olsa bilürüñ kim Hindüstānda olurmuş kitāb dökölüm görelüm imdi bu kişi bunu velāyetle mi getürdi ya sihrle mi?” Kitāb döküp gördiler sihr-bāzlaruñ hükmü on günlük yol dađ vardı üz günlük yol vardı kırđ günlük yol dađ vardı andan öte varmadı. Eytdi: “Bundan öte varmadı”. Eytdi: “Bir yılluğ yoldur” öyle olsa müfti ikrāra geldi, eytdi: “Ma’lüm oldı ki ol kişi şāhib-i velāyetmiş bunu velāyetle getürmişler” didi ve’s-selām.

Hikāyet: Bir münkir kişi var idi. Kāzīye eytdi: “Sulţān Şücā’eddīnün dervîşleri oruç tutmazlar” didi. Kāzī dağı dervîşlere münkir kişi idi. “Varayın ben anlaruñ hađkıñdan geleyin” diyüp atlandı, dervîşlerüñ üzerine geldi eytdi: “Bire dervîşler niçün oruç tutmazsınız” didi. Cümle dervîşleri döğdi. Kāzī gidicek sulţān yirde oturdu dervîşler turup nazarına vardılar eytdiler: “Biz senüñ gibi sulţānuñ kulu olavuz, bir kāzī gele bizi döge. Bizüm hađđumuzu andan alıvir” didiler. Eytdi: “Köçegüm [176/28] ol gelüp dögen kişiler ne kadar ise her birine birer mağbere düzüñ”. Vardılar birer mağber itdiler kāzī ile on beş kişi idi. Sulţān bir kere tayağın yire urdu kāzī vü yoldaşları atdan düşüp cān virdiler ve’s-selām.

Hikāyet: Sulţān Varlığı üç yüz abdālla Atluçala çığdı. Taşradan yanına kimse getürmedi yanında olan abdāllar kimi on ve kimi yigirmi gün açlığa katlanmadılar hep tağıldı gitdi hemān nazarında on yedi abdāl kaldı. Taşradan karnın toyurup geleni dağı nazarına getürmedi. Kırđ gice vü gündüz oturup bī-nişān dilinden haber virmede. Kırđ günden soñra turup Tutman Tağına toğrı yürüyüvirdi. Bir alana vardı yeşil kızıl çadırlar kurulup turur ol çadırlaruñ ādemleri sulţānuma karşu gelüp elin ayağın öpdiler eytdiler: “Bize gelmez olduñ kullarunuñ himmetinden nazardan unutma bize geletur” didiler. Sulţān Varlığı eytdi: “Köçegüm aluñ şu kardeşuğları birer kişi çadırıñıza ilediñ konaklık eyleñ” didi. Alup birer kişi gitdiler. Öñlerine yimek getürdiler yimeği yidükleri gibi gağletle taldılar geldükleri

öyle vaqti, uyandılar gördiler dün yarısı olmuş kendüleri birer çamun dibinde gördiler ammâ turdukları yir gündüze dönmiş gördiler Sulţān Varlığı dağı bir çamuñ dibinde otururdu. Yüzinden nūr göge direk direk olmuş berķ urur dirilüp nazārına geldiler. Sulţān eytdi: “Ne gördüñüz köçegüm söyleñ” didi. Anlar dağı gördüklerinden haber virdiler [177/29] Eytdi: “Köçegüm ol sizüñ gördüğüñüz ğa’ib erleridür ol yedigiñüz loķma ğa’ib loķmasıdır” didi. “Şimdengirü siz ğā’ib loķmasına maħall olduñuz pīrler size naşibiñüz virsün” didi. Mübārek eliyle on yidisinüñ dağı üsküfin aldı, gözleri göñüllerini açıldı, zāhirleri bātınları ‘ıyān oldu. Her birinden nice dürlü velāyetler zāhir oldu. Şimdiki zemānda dağı her birisi ulu ziyāretgāhdur ħācet ķabül olur ve’s-selām.

Ĥikāyet:

fāilātün fāilātün fāilün

Yine diñle bir ĥikāyet ey cevān
Ĥāzret-i sulţān eydür bī-gümān

Bu velāyet sözine inkār iden
Ol durur kendü yirini nār iden

Ĥāķ ta’alā evliyāyı yād ider
Evliyāya yoķ durur ĥavf [u] hazer

Zīrā lā ĥavfun ‘aleyhim¹¹ didi Ĥāķ
Ger kelāmullāhdan alduñsa sebaķ

Evliyādan diñle imdi bir ĥaber
Lezzetinden māt olur şehd ü şeker

Seydi şuyınuñ kenārında meger
Otururdu sulţān o şāhib-hüner

Ėalabaluķ varmış idi yanına
Kim niyāz ide (o) mürüvvet kānına

Nazārına sulţānuñ o gün yine
Üç kişi gelür idi yüz sürmege

Üçi dağı derviş idi Hindîler
Sulţan için diñle kim ne didiler

Didiler ki gerçi er ise i cān
Bize vire yirimüzden bir nişān

Mağrib [u] maşrıķ yiter ise güci
Bir nişān vire didiler ey hacī

Gelübeni nazarına irdiler
Sulţanı halk çevre almış gördiler

Nazarında kıldılar şāhuñ sücūd
Diñle cān ile sözi ey kān-ı cūd

[178/30] Ol gelen kişilerüñ ni‘metleri
Nazarında tırmış idi her biri

Hāceti her kimüñ olmazsa kabūl
Yimegin sulţān yimezdi (ey) pūr-usūl

Sulţan ol dem kişilere söyledi
Oldı kabūl¹² hācetiñüz yeñ didi

Dost dīvānında haber buyura
Hācetiñüz oldı kabūl¹³ ey yāra

Eyleyicek işbu remzi pādīşāh
Ni‘mete şundi kamu (pīr) mīr ü sipāh

Çünkü ni‘met yiyüben oldı temām
Eyledi(ler) gülbenk-i şalātla selām

Kaıkdı sulţān şoyuna girdi şuya
Diñleyenler evliyā sözin tuya

Gördiler sulţan[ı] kim¹⁴ şuya girür
Her birisi giyecegin şoyınur

Sulţan ol dem şuya taldı baħr-var
Her birisi görür iken âşikâr

Ġâ'ib oldı sulţan ol dem nâ-gehân
Ĥayrete vardı kıamu pîr ü cevân

Gördiler kim sulţan[ı] belürmedi
Kimsenüñ fikri bu remze irmedi

Bir sâ'atden gördiler çıkdı yine
Her birisi kıldılar medħ ü şenâ

Üç dene büber çiçeğini dutar
Getürüp dervişler üstine atar

İstedüñüz idi pîrden nişân
Pîrünüzdten aluñ imdi dürr-i cân

Gördiler sulţanuñ ol erlügünü
Kim nicedür dostıla dirlügünü

Evliyâya bir durur yakın ırak
Mü'min iseñ şirkiñi odlara yak

Çünkü(m) sulţan işledi bu işi¹⁵
Didi yâ ĥalkuñ içinden bir kişi

İşte bildük sulţan[ı] key er durur
Mağrib [u] maşrıķa güc(i) yiter tırur

İşbu göklerde eli irür ola
Geçdi gönünden velî gelmez dile

[179/31] Döndi sulţān baġdı anuñ yüzine
Gör nice virür cevāb sözine

Didi üç ġardaşuġduġ ey ‘azīz
Gökde olurduġ üçümüz daġı biz

Bizi arġa [bir] yī[r]e bindirdiler
Ol Nigārınġalına indirdiler

Şalınup tururdu pīrler yürürdi
Ol birimiz daġı sever (?) esürdi

Pīrimüz yaturdı¹⁶ aġlayu
Ĥaġ te‘alā[dan] naşībin dileyü

Böyle didi¹⁷ ol merd-i ġüzīn
Ol velāyet ma‘deni ol şāh-ı dīn

Ĥatm olsun bu arada bu kelām
Evliyā sulţānımızdur biz (kemter) ġulām

Ĥikāyet-i Sulţān Şüca‘eddīn Baba Kaddesallahu sırrahu’l-‘azīz

Yine diñle bir ġikāyet şekkerīn
Kim [ana]mesken ola ġuld-ı berīn

Evliyā nuġġ-ı ġidā-yı rüġ olur
Mā-fī’l-bāb-ı Ĥaġ meftūġ olur

Ol zemānda ġazret-i sulţān i yār
Kim velāyetler iderdi āşikār

Bir nice bāzārgān ol vaġt i yār
Didiler [ki] Hinde sefer ġılalar

İçlerinde bir bāzergān var idi
Aña [ki] Ĥvāce Mehdī dirler idi¹⁸

Mâldâr idi [be-] gâyet ol kişi
Hem be-gâyet ‘âlim idi añl’ışı

Müddet ile vardılar Hinde bular
Gelür iken diñle ey cãn n’oldılar

Țıtdı deryâda buları bir tufân
Her birisi kıldı feryâd [u] fiğân

Bâd muhâlif çünkim esdi ey yarâ
N’eylesünler kıldı bunları cüdâ

Aldı gemileri ey ser-firâz¹⁹
Şaldı ‘ummân cüyına sanki bâz

Çünki budur Țara bunlar Țaldılar
Baş açup her biri zârî kıldılar

[180/32] Baş açup Hoca Mehemmed söyledi
Diñle imdi sözini kim ne didi

Didi ya deñiz ya Țuruda evliyâ
Ona hükmin yürüde ger var ise²⁰

İrgüre pîre meded evliyânuñ
LuȚrı çoȚdur bî-‘aded çünki anuñ

Hoca işbu resme yalvarur [durur]
Diñle imdi evliyâyı ne kılar

Gördiler kim bir kişi oldı ‘ıyân
Başına yeşil niğâb giymiş hemâñ

Gelüben gemilerine el urur
Bunları ol dem kenâra irgürür

Hoca gördi kim gemi buldı kenâr(i)
Didi sulţāna kim ey sulţānum er(i)

Sizi kanda soralum ey pādīşāh
Kim tapuñ oldı bize pūşt [ü] penāh

Didi sulţān anlara kim siz bizi
Rumda isteñ andadur Seyyidġāzī

Anda eydürler bize Sulţān Şücā^ç
Kim bizi sevenlere yoġdur şilā^ç

Öyle didi oradan oldı nihān
Bunlaruñ aġvālin idelüm beyān

Ol Hoca çünkim irişdi iline
Diñle imdi ne olur tedbīrine

Düşdi göñlüne (düşdi) erenler sevgisi
Evliyānuñ münkiri olur ‘āsī

Bir şuret tutdı o dem çün bī-nevā
Diledi kim derdine kıla devā

İlinüñ cem^ç itdi [ol] uluların
Anlara cümle ider derdi varın

Aġçasınuñ varını cümle yidi
İki biñ dīnārını alı ġodı

Yine çevrüttdi biñ aġçasın daġı
Alı ġodı biñini bil ey aġı

Didi baña vācib oldı kim tıram
(O) baña mürüvvet kılan şāha şoram

Vaqt ola kim kıtılı yüzini görem
Nezrüm olsun iş bunı aña virem

[181/33] Şabr idemeyüp anı dağı yidi
Bir gözün pür kııl nazır gör n'eyledi

Çaldı sermâye kitâbları hemîn
‘Azm kııldı kim göre Rum iklîmin

Çanda varsa ister idi sulţân
Şöyle hem-seyrdürler hasret dūr-ı cân²¹

Mes'ele şorardı ‘âlimlere
Cümlesin mülzem kıılurdu ey yarā

Āhîru'l-emr irdi sulţân yüzine
İrgürür Haç her kıılı ümmîdine

Çodı bir almayı Sulţân önîne
Kim niyâzın ide eksükligine

Öpdi elin ayağın sürdi yüzine
Didi ma'zür buyur eksükligümize²²

Sulţân eydür aña köçegüm kıanı
Ol biñ aqça pîre virdüñ anı

Didi kim eksüklük itdüñ pâdişâh
Bilürüz kim bizden olmışdur günâh

Dir kıayırmaz pîrler aña kıaladı
Saña begler begligüñ vir(ür)em didi

Elli yidi biñdür abdālân-ı Rum
Evliyâlar böyle kıılmışdur rüsüm

Seni kıldum kâmusunuñ ulusı
Gör k'aña nice dinildi ulusı

Kıldı sulţānuñ nazārında qarār
N'eylesün girdi eline toğrı yār

Her kaçan 'ālimlere irse eli
İncidür mülzem kılırdı ey deli

Eline aldı elin ol pāk-bāz
Virdiler Çambāğçeye ey ser-firāz

Sulţān ol dem bir nazār kıldı yire
Evliyānuñ hükmine kimler ire

Ol sa'at açıldı kudret kapusı
İçerü girdiler ol dem ikisi

Hoca bāğçeyi] görür nāzük ü ter
Gülü çok bülbülleri nālān öter

Dağı gördi bir mu'azzam hoş-serāy
Hoş yapılmış anda bil ey hulq-ı yār

[182/34] Gördi yapılmış içine bir serir²³
Kim o taht[ı] görenüñ cānı erir

Hem o taht üstinde bir hulle turur
Dađı bir (bir) muşhaf ki virür çeşm[e] nūr

Didi sulţān imtiḥānı komaduñ²⁴
Dağı dāniş terkini sen urmaduñ

Sulţān ol dem muşhaf(ı) aluvirür a
Bir sâ'atde ḥatim okur yarā

Didi pîrlar de oğudı köçegüm
Kılmadılar lîk kimseye hücüm

Anda dil ötmez öter derdlük didi
Fi'l-hâl itmek durur erlük didi

Yine alup elini taşra çıkar
Ġā'ib oldı kapu görünmez eşer

Yine pādşāh ol sâ'at kıldı niyāz
Didi eksük(lü) görme ey şāh-ı Hicāz

Hoca bildi bu kez eksüklüğini
Tevbe kıldı devşirürdi ögünü

Çünkü gönünden bu fikri eyledi
İşbu niyyet üzre bir nutk eyledi

NUṬḲ-I HOCA

Ey Esirî haşr[e] dek ger dinilürse bu kelām²⁵
Nice haşr ola bu olmaya temām

Ey mürüvvet baħrine ğavvās olan Sulṭān Baba²⁶
Ey za'īfe Hızr ile İlyās olan Sulṭān Baba

Yine diñle bir hikāyet hoş u ter
'Ākıl olana bu söz 'ibret yiter

Evliyānuñ remzidür işbu haber
Lîk(in) münkir alamaz bundan haber

Ol zamān kim sulṭan ol kân-ı kerem
Kim velāyet (ızhār) iderdi ey muḥterem²⁷

Pādışāhdan bir ulu er var idi
Aña Sulṭān [Varlığı]²⁸ dirler idi

[183/35] Karamanoğlu Mehemmed Begüñ ol
Üstine varmağ diledi (ey) pür-uşül

Didi sulţān Varlığı²⁹ vezīrlere
Gelüñüz ava çıçalum bir yire

Göñlümüzde ya‘nī uğur tatalum
Şāhumuzu bir şikāra atalum

Çağıralum her birimüz bir ere
Görelüm Hāğ fırsatı kime vire

Kañkımızuñ eridür kuvvetlüsi
Evliyā[lar] içre key heybetlüsi

Her biri çağırdı bir iki ere
Ol velāyet ma‘deni görürlere

Şaldı evvel şāhīnini pādişāh
Şayd idemedi şikāri (o) merd āh

Bir vezīr dağı şaldı şāhinin
Diñle n‘eyler ol dağı ey nāzenīn

Şayd ide imdi anuñ da şāhinin
Göklere çıkardı dūd-ı āhenīn

Ol Timurtaşoğlı ‘Ali Çelebi
Kim vezīri idi anuñ ey ebi

Ol dağı şaldı şikār bāzını
İşit imdi kim ne kıılır nāzını

Didi yā Sulţān Şücā‘ senden meded
Kim velāyetüñ görinen bī-‘aded

Evliyānuñ serveri sensün ʿıyān
Hāşa kim maħrūm ola saña uyan

Şaldı bāzı girdi eline şikār
At şaldı şükr kıilup bī-şumār

At şalduğı yirün öñi (ey) cevān
Bir sarp yirdi ve uçdı nāgehān

Didi ki senden meded Sulţān Baba
İrdi (bir) yire hem-çünān bād-ı şabā

Başına urmuş yeşil niķābı[nı]
Yire ıodı ananesiyle³⁰ anı

Ol saʿat içre hemīn pinhān olur
Pādişāhı diñle imdi ne kıılır

[184/36] Göre tıururlardı uçduğunu bāz
Didiler ħayf oldu pāre (pāre) şāh-bāz

Gördiler kim nesnesi yok sağı esen
Şaydını almış ele ey cān-ı men

Didiler bu sırrı bize kııl ʿıyān
Kim tıurur seni tıutup yire kıoyan

Didi kim Sulţān Şücaʿ pīrüm benüm
Ol velāyet tahtına mīrüm benüm

Ol idi tıutup yire kıoyan beni
ʿİşkınuñ göñlüm olupdur meskeni

Böyle diyüben segirdüp vardılar
Şaydın almış nesnesi yok gördiler

İşidüp sulţān [hemān dem] bu sözi
Didi billāhi aña ilet bizi

Görelüm görklü cemālini anuñ
Evliyālar serveri ol sulţānuñ

Didi anuñ yüzini ger göresin
Pādişāhluğ terkin ol dem urasın

Haraba vara ilüñ memleketüñ
Pādişāhum dā'im olsun devletüñ

Līk baña destür olsun varayın
Nice remz ide senünçüñ sorayın

Didi var imdi saña destürdur
Gör bize ne remz eyler (ol) pāk-nür

Elin öpüp oldı ol dem[de] revān
Gör[di] ki sulţān ne remz eyler ıyān

İrdi sulţān nazarına der-zemān
Eyledi sulţāna medh-i bī-pāyān

Kaķubanı yürüyüvirdi yara
Hem yoķuşlu hem dikenlü bir yire

Didi çeküñ çizmemi benüm daķı
Gideyüm ardınca şāhuñ ben daķı

Çek[di] çizmesin anuñ [Sulţān]³¹ Dedem
Aķabince sulţānuñ irdi ķadem

Vardı sulţān ķıldı bir yire ķarār
Eyledi bu remzi ķudret āşikār

Karamanoğlu için remz eyledi
Vardı avlanmaya gitdi[di] didi

[185/37] Ele getirürler anı köçegüm
İlle oğlancuğa yokdur[ur] ölüm

Vezir aldı işbu remz-i kudreti
Bildügin [ol] pâdişahuñ devleti

Elin öpüp sultâna virdi selâm
Her ne remz itdiyise bildi temâm

Pâdişâha geldi hep bir bir didi
Her ne kim Sulţân Baba remz eyledi

Şâzlık idüben ol dem turdılar
Ol Karamanoğlu üzre vardılar

Didi Mehemed Beg'üñ adamları
Üstümüze irdi 'Osmân leşkeri

Leşker[üñ] yokdur kim [aña] varasın
Rû-be-rû olup anuñla turasın

Yegrek oldur varavuz [ü] tapavuz
Aña istikbâl idevüz uyavuz

Ol dağı ulularınıñ sözini³²
Begenüp teslîm kıldı özini

Kal'asından çıqdı Aqşehrüñ bular
Pâdişahuñ elin öpüp tapdılar

Pâdişâh işbu işi hoş görür
Karamanoğlına ol dem buyurur

Ayağ ile gelene yokdur ölüm
Didi kim var seni āzād eyledüm

Var eyülük eyle gönle āzad ol
Tañrımıza ‘āķķ olmağıl (ey) fużül

İşbu nuţķuñ üstine şulh itdiler
Evliyānuñ remzini gör n’itdiler

Yine kılķup oldu devletle³³ revān
Müskiteye (?) gelür oldu şāzmāñ

Bu velāyet dağı hātım oldu yine
Vir şalāvāt Mustafānuñ rūhına

İşit imdi ol velāyetden gene
Küllü devletdür bu söz diñleyene

Her ki bu kudret kelāmın diñleye
Kendünüñ varlığını elden koya

[186/38] Kendözinden fānī olan cān bulur
Dostçün bir cān viren biñ cān olur

Bu sözi fehm it ki bu sözdür uşül
*Mūtu kable en-temūtu*³⁴ dir resül

Diñle bu esrārı sen ey dīn eri
Hāzret-i Sulţān erenler serveri

Ol zemān kim gösterürdi velāyet
Hāzret-i Sulţān ol merd-i (Hūdā) kerāmet

Engüri şehrinde bir gün ey yarā
(Ey) Hācı Bayram işidesiz serverā

Evliyâ kılmışdı cânına nazar
O sebebden oldı şöyle mu‘teber

Didi murâdları ne kim turalum
Varalum Sulţân Şücâ‘[ı] görelüm

Öpelüm elini kılalum niyâz
Bir oğul dileyelüm yağız u tâz

Ola kim kıla du‘âmuz müstecâb
Şâhib-i ‘ayne‘l-yaķındur ne hicâb

Didi murâdları şeyhe ey hafî
Siz şeri‘at ehl[i] sözün muttakî

Öpdi kaşı kirpügi yülük kişi
Yoķ revâsı idesiz işbu işi

Hâcı Bayram anlara kıldı ‘itâb
Didi Hâķ‘dan bulmışsız [dur] fetḥ-i bâb

Evliyâya ger bu gözle baķasız
Cânuñuz tamu odına yaķasız

Eskişehrden bir mürîdi var idi
Ol mürîdine o sâ‘at söyledi

Didi bize kulavuz ol[ğıl] ere
Gidelüm ol pâdişâha yüz süre

İki yüz kadar mürîdi var idi
Kaķkuban ol dem içinde yürüdi

Söyledi mürîdlerinden bir nice
Büdelâ anda yatadur bir gice

Yiyecek (?) hâli n'ola ki didiler
Dillerine geldi söylediler

Ma'lum oldu sultāna işbu haber
Gör velāyetden ne görünür eşer

[187/39] Sultān ol dem oradan kalkıp yürür
Anlaruñ gelecegi yola varur

Çanda kim oçursa sultān hazreti
Cem' olur idi ğā'ib ni'meti

İrdi kudret maṭbahından bî-şumār
Ni'met-i deryāsına yokdur kenār

Didi turun köçegüm abdāllara
Yıgıñ işbu ni'meti bir kaç yire

Yıgdılar bir yire çörek (bir yire) biryānı
Dağı ni'metden ne kim var olanı

Çalkdı andan vardı bir āhir yire
Gör ne remz eyler yine ol servere

Hācı Bayram dağı ol sā'at hemīn
İre geldi uydurup dervīşlerin

Çatırından inüben oldu yayan
'Āşık oldur olmaya anda gümān

Çünkü gördi evliyāyı bir güzīn
Diñle nice remz olur ey pāk-dīn

Birinüñ kanı o dem oldu revān
Söyledi dervīşlere ey meraḥān

Didi kim dervîşlere gülbenk çekün
Hâcetimüz oldı kabûl³⁵ key bilün

Çünkü dervîşler oğunu gördiler
Bu ne remz[dür] diyübeni şordılar

Didi remz itdügi böyle ol kişi
Bu ‘alefdür siz birer hayvân kişi

Gönlünüzden geçmiş idi işbu söz
Böyle remzi bü'l-‘aceb görmedi göz

Oradan Sulţân Babaya geldiler
Elini öpüp niyâz eylediler

Didi dervîşlere sulţân bunları
Yapısuñ ellerini aluñ beri

Yapısuñ her birisinün eline
Burada remz-i haķâyık biline

Her kim ol vaḥdet göline talmadı
Dürr-i ma‘âni nidügin bilmedi

Her biri ḳapun (bir) yaķına oturur
Hâcı Sulţân nazarında bes ṭurur

[188/40] Bir kemük kesdi sögüşden pâdişâh
Hâcı Bayramdan yaña ḳıldı nigâh

Kemügi şundı vü üç kez söyledi
İbrâḫîm gelise[r] dostdan didi³⁶

Bir nice şoḫbet lisân-ı ḫâl ile
Hâzret-i Sulţân Hâcı Bayram ile

Üç gün üç gece şöhet kıldılar
Baħr-i ma‘anī göline taldılar

Elini öpüp üçüncü gün yine
‘Azm idüp geldiler iqlīmlerine

Müddet ile oldı bir oğlan zuhūr
Adın İbrāhīm kodılar yüzi nūr

Böyle geçdi bunlaruñ remzi ‘ıyān
[Kim] Hocayı o bu ğafletden uyan

Evlıyaya teslīm olğıl cān ile
Menzil alğıl hoş safā erkān ile

Çünkü hatm oldı bu nutqa şākirin
Rūh-ı pāk-ı Ahmede şad-āferīn

Ol velāyetden açıldı fetħ-i bāb
Diñler iseñ ma‘ni çoğdur bī-ħisāb

Her kelām içre ki ma‘nā olmaya
Anı ‘ārifler zebāne atmaya

K’işidesin bu sözi ey baħtver
ırkavağda ħazret-i sulṭān meger

Oṭururđı bir nice abdāl ile
Şoħbet iderler(di) lisān-ı ħāl ile

Ṭurı geldi oṭururken nāzenīn
Gör ki n’eyler evliyāyı bir güzīn

Ṭayağın alup görindi āsmān
Vardı bir buluṭ içind’oldı nihān

Bir sa'atden gördiler yine çıkar
Bir yeşilçe kuş kanadını tutar

Ṭayağ ile başup aldı bir yükin
Yire indi yine ol maḥcüb-ı dīn

Yüñli Şāmūt çünki gördi ol yüñi
Didi sulṭānum baña vir bu yüñi

[189/41] Pādişāha eyledi bī-dil niyāz
Tā ki yüñi virdiler ey ser-firāz

Başına soğdı vü yırın(?) söyledi
Bu yüñi senden alırlar bil didi

Her ne yüñ girse eline Şāmūduñ
Çevresine soğar idi ol yüñlüñ (?)

Ol zemānda [kim] çıkar Ruma iner
[Kim] Ma'nā feḥm eylesin ey baḥtver

Ḳod[ı] Rumuñ ḥalkını kıldı aqın
Tā ki geldi Sivriḥişāra yakın

Seyyidgāzī ol ki senden³⁷
Bir nice cem' olur ulular neden

(Ey Ḥoca) didiler Sulṭān Babaya varalum
Öpelüm elini vü yalvaralum

Diyelüm kim uş Timur-seng (?) yürüdi
Bize sen nice virürsin ögidi

Sulṭān ol dem oynamışdı tağlara
Gelüben yalvardılar ol servere

Didiler kim nice olur hâlimüz
[Ey] sevgilüsi velîlerüñ ulumuz

Kaçalum mı turalum mı biz dağı
Uş Çağatay irişür yavuzluğı

Didi varuñ sizi pîrler ıor yire
Şādılık birle ıodılar yüz yire

Didiler hâcetimüz oldu revā
Yağşı remz itdi bize Sulţān Baba

Yine olar³⁸ gitdi bunlar şāzmān
Gör ki sulţān ne remiz eyler ‘ıyān

Üç [dāne] şāmüdi vardı sulţānuñ
İşit adların beyān idem anuñ

Biri Yüñli biri Zencîrli Şāmüt
Birine dirler idi Kara Şāmüt

Sulţan ol dem söyledi şāmüdlara
Didi tıruñ karşı varuñ o ere

Gelüben[i] ülkemüze girmesün
Bu muhibleri yerinden ırmasun

Turuban şāmüdlar oldılar revān
Diñle remzi nicedür ey pākyān

[190/42] Müddet ile varup irdiler hele
Söylediler her birisi remz ile

Didiler kim ülkemüze girmegil
Muhibblerimüze zağmet virmegil³⁹

Döndi Timur eyledi bunlara söz
Didi sözi âşikâra söyleñüz

Âşikâra söyleñüz işidelüm
Hem sizi kıandan gelürsüz bilelüm

Gördi olmaz Yüñlü Şāmüt söyledi
Pīrīmüz adı durur Sulţān didi

Bizi ol er gönderüp dur[ur] size
Didiler kim girmesün ülkemüze

Ne kişidür didi sizün pīrūñüz
Baña siz anuñ nişānın virūñüz

Şu şıfatludur pīrümüz didiler
Pādişāhuñ vaşfını söylediler

Didi Timur buñlara hoş geldiñüz
Başum üstine ne dirse uluñuz

Yüñlü Şāmūda tekellūf eyledi
Berü benüm yanuma gelsin didi

Benüm terkeşümden bunlara varuñ⁴⁰
Bir oğ getirün abdāllara dike koñ

Şınur rende(?) bu oğı⁴¹
Sādıqum dir bu söze tañrı haqı

O şınurda bu oğı her kim göre
Cānı yoğdur kim o(l) ülkeye gire

Varuban getürdiler oğı o dem
Virdiler şāmüdlara ey muhterem

Aldı şāmüdlar oķı oldu revān
Kim (ol) oķın virdi beriki nişān

Didi [ol dem] Şāmūda kim gitmegil
Bir nice kim sen bizi terk itmegil

Yüñlü Şāmūd bu sözi kıldı kabūl
Bir nice gün anda (erüm) itdi ol uşul

(Ol) Daķı Şāmüdlar⁴² oķı getürdiler
Sultāna niyāz idüben virdiler

Didi varuñ diküñ imdi köçegüm
Tā size bıraĝu kılmaya hücüm

[191/42] Oķı varuban sınura dikdiler
Evladına (bir) yaķşı gülbānk çekdiler

Yaĝıdan ol [ān] ki oldılar emīn
Daķı Tīmur⁴³ oradan döndi hemīn

Yüñlü Sultānuñ velāyetlerini
Sulţan [kim] söyler idi her birini

Pādişāh andan görürdi çok şafā
Vir salavat ber-Muĥammed Muştāfā

Bu velāyet daķı ĥatm oldu temām
Ķayķulardan cānuñı Ķıl şād-kām

Ol velāyetden işitgil bir daķı
Ĥazret-i Sulţānumuñdur bu daķı

Otururdi Almalı Ŧaĝında ol
Ol velīler serveri vü luţfı bol

[Ol] Cağılar ‘İsa dirler bir kişi
Görmege vardı sulţān elli kişi⁴⁴

Bir nice müridleri dağı bile
Diñle gel bunda dağı ne remz ola

Çünkü sulţāna yakın irdi bular
İki kırt sulţāna saldı gördiler

Қurtlar Sulţāna⁴⁵ yakın geldiler
Üstine şıçradılar yalandılar

Aldı sulţān tayağın[ı] eline
Şığadı bunlaruñ arқalarına

Didi Altuntaşda Kör Satılmışuñ
İki yağışı öküzi vardur anuñ

Birini pīrler size bağışladı
Қarnıñuz aç ise varuñ yiñ didi

Ol birisi gitdi birinüñ dağı
Arқasını sığadı anuñ dağı

Didi sen de anuñ ardınca iriş
Yardum olmayınca hāşıl olmaz iş

Gitdi kırtlar geldi sulţāna bular
Elini öpdi(ler) niyāz eylediler

Otururken gele bunlar⁴⁶ pādişāh
Başını hırқasına çekdi nā-gāh

[192/44] Bir sa‘atden yine çıkardı başı
Diñle imdi kim n’olur kıdret işi

İssiden buñladılar yarıķ didi
İş bu resme bir ‘aceb remz eyledi

Bu kişiler dirler ne remz ola
Bir nefes yire oçurdılar hele

Bir sa‘atden sulţāna söylediler
Gidelüm destūruñ ile dir[di]ler

Sulţān eydür şimdi bir ķardaş gelür
Pĩrlere beş ķurbān alur [u] gelür

Kesüñ ol ķoçı boğazlañ daķı yĩñ
Soñra varuñ gideriseñüz gidüñ

Çünkü sulţānuñ sözün işitdiler
Şimdi gelür diyüben gözetdiler

Gördiler kim bir yigit beş koçı
Öñine ķatup getirür ey hācı

Ķoçlar issiden buñalup dillerin
Çıķarup şolurlar añla hāllerin

Bildiler kim sulţānuñ söylediği
Yazuk issiden buñaldı didiği

Çünkü bu remz oldu bunlara ‘ıyān
Sulţān eydür ķoçı boğazlañ hemān

Ķurbān itdiler ķoçın beşin daķı
Bişirüp ol dem yidiler ey aķı

Yine destūr aldılar kim gideler
Diñle imdi kim nice olur hāber

Sulţān eydür (yine) [ki] haber eylen birez
Kurbān üstine yimez misüz çerez

Altuntaşdan şimdi bir kişi gelür
Bir yük helvā ile çörek getirür⁴⁷

Gelsin ol helvāyı çörek[i] yiyüñ
Size destür hemān varuñ gidüñ

Yine gördiler ki bir kişi gelür
Bir yük (helvā) helvāyla çörek getirür

Sulţān ev öñine getirür⁴⁸
Kendü dağı elin öpüp oturur

Şulţan eydür didügimüz uş budur
Yiyüñ imdi tūruñ destür tūrur⁴⁹

[193/45] Helvāyı [vü] çöregi [hep] yidiler
Birazı gıtdi(ler) birazı tūrdılar

İrtesi bāzār idi Altuntaşuñ
Diñle imdi bu hālın⁵⁰ Satılmışuñ

Varup ol kırtlar⁵¹ öküzüñ birini
Yidiler gör evliyānuñ sırrını

Ol kişiler tūruben [u] gıtdiler
İşbu Bāzārda⁵² sözi iştdiler

İki kişi birbirine söyledi
Tañrınuñ işlerin[i] gör a didi

Satılmışuñ ik'öküzi var idi
Dün iki kırt birisin başmış idi

Ol kişiler kim yanında sulṭānuñ
Girdiler [u] bildiler remzin anuñ

Bilmediler (kim) sulṭānı ne kişidür
Kim yabanda ırtlara rızkuñ virür

Bu yaña sulṭān otururken i yār
Ol kişilerüñ nazarından uçar

Ġā'ib oldı göremezler sulṭānı
Nice remz eyler işitgil sen anı

Sulṭan ol dem şāhīn ṭonına girür⁵³
Geldi öñcek üstine pervāz urur

Gördi öñcek ḥalkı bir şāhīn uçar
Ayağında çeker ağısı da(hı) var

Bir iki eyledi pervāz⁵⁴ ki [döne] döne
Geldi ḳondı bir oyugun üstine

Dir öncek ḥalkı varup tutalum
Bekleñ ancaḳ issi gelsün virelüm

Ulusı vü genci segirdi gelür
Gördiler sulṭān oyuḳda oturur

Bunlara şāhīn ṭonında görünür
Geldi ḳond'üyüke kürkin bürinür

Ḥazret-i sulṭān bulara söyledi
Çeker aḡu çok (mı) gerek size didi

Evliyayı çünki böyle gördiler
Aḡlayup ayaḡına yüz sürdiler

Bu velâyet dağı hatm oldı (ey) yarâ
Münkir olanuñ olsun yüzi kıra

[194/46] Evveli haq dur[ur] oldur bî-niyâz
Yâr durur gice gündüz kış u yaz

Âdemi hâk ide anuñ kudreti
İşleyendür anlağıl bu hikmeti

Âdemi hâkî tonında Muştafâ
Halka dîn öğretdi ol kân-ı şafâ

Hem habîbullah(dur) ol âhiru'l-enâm
Rûhına yüz bin salât ile selâm

Ol 'Aliyyu'l-Murtazânuñ sırrıdur şâh-ı Horasan oğlıdur
Himmet-i pîrân u ser-i şeh-i Merdân Hakku'l-fakîru'l-hakîr
Dervîş Mehemmed İbni Battâl ğufranullâhu
Temmet

KAYNAKLAR

- AYAN, Hüseyin. (2002). Nesimî, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- AYDEMİR, Yaşar. (1999). "Esirî'nin Bağdad Şehrâşûbu", GÜ Eğt. Fak.Dergisi, Himmet Biray Özel Sayısı, Ankara.
- Ali Nazima-Faik Reşat. (2002). Mükemmel Osmanlı Lugatı, Haz: Necat Birinci vd., Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- CANIM, Rıdvan. (2000). Latifî Tezkiretü's-şuara ve Tabsiratü'n-nüzema. Ankara: AKM Yayınları.
- DEVELLİOĞLU, Ferit. (1982). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat. Ankara: Aydın Kitabevi.
- DİLÇİN, Cem. (1983). Yeni Tarama Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ELÇİN, Şükrü. (1984). "Bir Şeyh Şücâüddin Baba Velâyetnamesi", Türk Kültürü Araştırmaları, C XXII/1-2, Ankara.
- ERGİN, Muharrem. (1999). Türk Dilbilgisi. İstanbul: Bayrak yay.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki. (2004). Tasavvufun Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri. İstanbul.
- KILIÇ, Filiz. (1994). Meşairü's-şuara, İnceleme-Tenkitli Metin, GÜ SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- KOCA, Şevki. (2002). Odman Baba Vilayetnamesi, Vilayetname-i Şahi Gö'cek Abdal. İstanbul: Bektaşî Kültür Derneği Yayınları.
- KÖPRÜLÜ, Orhan. (1972). "Velâyetname-i Sultan Şücâüddin", Türkiyat Mecmuası, C XVII, İstanbul.
- OCAK, Ahmet Yaşar. (1999). Osmanlı İmparatorluğunda Marjinal Sufilik: Kalenderiler. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

- OCAK Ahmet Yaşar. (1997). Türk Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menakıbnameler. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Şemseddin Sami. (1978). Kâmus-ı Türkî, C.1-2. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- YILMAZ, Mehmet. (1992). Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözcükler. İstanbul: Enderun Kitabevi.

DİPNOTLAR

- * Araş. Gör., Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, yildiz@gazi.edu.tr
- 1 Bektaşîler, tarikata girmek isteyen kişinin belirli bir tören dâhilinde tarikata girişine “nasip almak” derler. Bu tarikata giriş ya da nasib esnasında rehberlik görevini yapan dervişe de “koç” denilmektedir. “Koç” olarak adlandırılan derviş, müridi mürşide ileten rehberdir. Odman Baba’nın nasibi (Bektaşîlik’e girişi) sırasında rehberlik görevini Sultan Şücaaddin’in yaptığı Odman Baba velâyetnamesinde kayıtlıdır (Koca, 2002: 241).
 - 2 Köprülü’nün özel kütüphanesinde bulunan bu nüshanın tarihsiz olduğu ve müellifinin bilinmemekle beraber, Sultan Şücaaddin’in müridlerinden biri olmasının kuvvetli bir ihtimal olduğu ifade edilmiştir. Makalede, metin neşrine yer verilmeyip, nüsha tavsifi ile Sultan Şücaaddin’in temasta bulunduğu kişiler, velâyetnamede geçen mekânlar hakkında bilgi verilerek velâyetnameyle Sultan Şücaaddin’in hayatının tarihi kaynaklarla tutarlılığı irdelenmiştir (Köprülü, 1972: 15-184).
 - 3 Elçin, söz konusu metin neşrinde, Hacı Bektaş Kütüphanesi 166-167-168 numaralarda kayıtlı bir mecmua içinde, 29 varak, farklı yazı karakterlerine sahip, tarihsiz bir velâyetname nüshasından bahseder. (Elçin, 1984: 199-218).
 - 4 Velâyetnamede adı geçen bu kişilerden bir kısmının Şücaaddin’le aynı dönemde yaşamasının ve ona mürit olmasının mümkün olmadığını ifade eden Orhan Köprülü, velâyetnamedeki bu tavrın, Anadolu’daki çeşitli tarikatlar ve Rum abdalı arasında Şücaaddin’e merkezî bir yer vermek ve önem atfetmek gayesiyle açıklanabileceği kanaatindedir. (Köprülü, 1972: 17).
 - 5 Edebiyatımızda birden çok Esirî mahlaslı şair vardır: Ölüm tarihleri XVII-XVIII. yy’a denk gelenler velâyetnamenin yazarı olamayacağı için bir tarafa bırakılırsa, Elimizdeki Velâyetname’nin yazarı, hakkında bilgi bulunmayan bir Esirî ya da Âşık Çelebi ve Hasan Çelebi Tezkirelerinde yer alan Esirî olabileceği gibi, bu mahlası kullanmış ancak bugün için varlığından haberdar olmadığımız başka bir şair de olabilir. Bu konuda bkz: (Aydemir, 1999: 451-453)
 - 6 Velâyetname: metin 166-167/ 18-19.
 - 7 Metinde “hayâl” yazılmış olmasına rağmen anlam itibariye “ıyâl” olması gerektiği için bu şekilde okundu.
 - 8 Nesimi Divanı’nın tenkitli metninde bu beyit:
“Bende şîğâr iki cihân ben bu cihâna şıgmazam
Cevher-i lâ-mekân benem kevn ü mekâna şıgmazam” şeklindedir. (Ayan, 2002: 518)
 - 9 Kelime metinde “murât” şeklinde yazılmıştır.
 - 10 Biz Allah içiniz ve ona döneceğiz.
 - 11 Ahkaf/13: Onlara hiçbir korku yoktur.
 - 12 Metinde “kabûl oldı” şeklindedir. Ancak vezin gereği kelimelerin yeri değiştirilmiştir.
 - 13 Metinde “kabûl oldı” şeklindedir. Ancak vezin gereği kelimelerin yeri değiştirilmiştir.
 - 14 Metinde “gördüler kim sultânı” şeklindedir. Ancak vezin gereği kelimelerin yeri değiştirilmiştir.
 - 15 Mısrada vezin problemi var.
 - 16 Mısrada kelime eksikliğinden kaynaklanan vezin problemi vardır. Eksik olan bu kelimenin yeri velâyetname metninde boş bırakılmıştır.
 - 17 Mısrada kelime eksikliğinden kaynaklanan vezin problemi vardır. Eksik olan bu kelimenin yeri velâyetname metninde boş bırakılmıştır.

- 18 Mısrada vezin problemi var.
- 19 Mısrada vezin problemi var.
- 20 Beyitte kafiye problemi var.
- 21 Beyitte vezin problemi var.
- 22 Beytin vezin ve kafiye problemi var.
- 23 Kelime metinde "sarây" şeklinde yazılmış ancak kafiye gereği "serîr" okundu.
- 24 Kelime, metinde "ko melik" şeklinde yazılmış ancak kafiye gereği "dal" harfinin sehven "lam" şeklinde yazıldığı anlaşılıyor.
- 25 Bu mısraın vezni mesneviden farklılık göstermekte.
- 26 Bu beytin vezni mesneviden farklılık göstermekte.
- 27 Mısrada vezin problemi var.
- 28 Mısrada kelime eksikliğinden kaynaklanan vezin problemi vardır. Eksik olan bu kelimenin yeri velâyetname metninde boş bırakılmıştır. Velâyetnamede Sultan Şücâ'eddîn'den Sultân Varlığı olarak bahsedilmektedir. Boş bırakılan bu kısımda "Varlığı" kelimesi vezin ve anlamca uygundur.
- 29 Mısrada kelime eksikliğinden kaynaklanan vezin problemi vardır. Eksik olan bu kelimenin yeri velâyetname metninde boş bırakılmıştır. Velâyetnamede Sultan Şücâ'eddîn'den Sultân Varlığı olarak bahsedilmektedir. Boş bırakılan bu kısımda "Varlığı" kelimesi vezin ve anlamca uygundur.
- 30 Kelimenin orijinalindeki 'ayn harfleri elifle gösterilmiş, imlada problem var.
- 31 Mısrada kelime eksikliğinden kaynaklanan vezin problemi vardır. Eksik olan bu kelimenin yeri velâyetname metninde boş bırakılmıştır. Boş bırakılan bu kısımda "Sultân" kelimesi vezin ve anlamca uygundur.
- 32 Metinde "sözlerini" şeklinde yazılan kelime vezin ve kafiye gereği "sözini" şeklinde okunmuştur.
- 33 Metinde "devletle oldı" şeklindedir. Ancak vezin gereği kelimelerin yerleri değiştirilmiştir.
- 34 Hadis: Ölmeden önce ölünüz.
- 35 Metinde "kabûl oldı" şeklindedir. Ancak vezin gereği kelimelerin yerleri değiştirilmiştir.
- 36 Mısraın vezin problemi var.
- 37 Mısrada kelime eksikliğinden kaynaklanan vezin problemi var.
- 38 Metinde "olar yine" şeklindedir. Ancak vezin gereği kelimelerin yeri değiştirildi.
- 39 Mısrada vezin problemi var.
- 40 Bu beytin vezni şiirle uyumsuz
- 41 Mısrada kelime eksikliğinden kaynaklanan vezin problemi var.
- 42 Metinde, "şamûtlar dağı" şeklindedir. Ancak vezin gereği kelimelerin yeri değiştirilmiştir.
- 43 Metinde, "Tîmur dağı" şeklindedir. Ancak vezin gereği kelimelerin yeri değiştirilmiştir.
- 44 Mısrada vezin problemi var.
- 45 Metinde "Sultâna kırtlar" şeklindedir. Ancak vezin gereği kelimelerin yerleri değiştirilmiştir.
- 46 Metinde "bunlar gele" şeklindedir. Ancak vezin gereği kelimelerin yerleri değiştirilmiştir.
- 47 Beyitte vezin problemi var.
- 48 Mısrada kelime eksikliğinden kaynaklanan vezin problemi var.
- 49 Mısrada vezin problemi var.
- 50 Metinde "hâlin bu" şeklindedir. Ancak vezin gereği kelimelerin yeri değiştirilmiştir.
- 51 Metinde "ol kırtlar varup" şeklindedir. Ancak vezin gereği kelimelerin yeri değiştirilmiştir.
- 52 Metinde "bâzârda işbu" şeklindedir. Ancak vezin gereği kelimelerin yeri değiştirilmiştir.
- 53 Mısrada vezin problemi var.
- 54 Metinde "eyledi pervâz" şeklindedir. Ancak vezin gereği kelimelerin yeri değiştirilmiştir.

GİREMEZSİN

Görülmeden sorulmadan
Hak uğruna yorulmadan
Temizlenip arınmadan
Sen bu yola giremezsin

Evvel dede arınacak
Hak uğruna yorulacak
Sular gibi durulacak
Yoksa yola giremezsin

Taliplere gelir sıra
Özün çeker ise dara
Gönülde var ise yara
Sen bu yola giremezsin

Kesmeyelim boşa kurban
Yoktur tabip derde derman
Özün çürük yola girmen
Sen bu yola giremezsin

Kul hakkıyan durma dara
Açar sende türlü yara
Bu yarayı kimler sara
Sen bu yola giremezsin

Gelin asi olmayalım
Yolumuzdan kalmayalım
Haram lokma almayalım
O lokmayı yiyemezsin

Elibol'um n'oldu bize
İnanmazlar doğru söze
İkilik mi düştü öze
Sen bu yola giremezsin.

İsmail ELİBOL